Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 112 (15735) | **1981 оной майн 15, пятница** | Сэн 2 мүнгэн.

ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛЫЕ ШАНГАДХАХА

Шэнэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын дүрбэн һара амжалтатайгаар түгэсэбэ. КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон совет арад, тэрэ тоодо манайшье республикын ажалшад майн эдэ мартагдашагүй үдэрнүүдтэ туйлай ехэ политическэ болон ажалай дэбжэлтын оршон байдалда хүдэлжэ байна. Хаа-хаанагүй — фабрика болон заводуудта, транспорт ба барилга дээрэ, колхоз, совхозуудта социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Тиигэжэ энэ үргэн хүдэлөөн үйлэдбэриин арга боломжонуудые элирүүлхэ ба ашаглалгада оруулха, хүдэлмэриин ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлхэ ябадалда туһална, горитой нүлөө үзүүлнэ. Зүгөөр саашадаа үшөө хэхэ, бэелүүлхэ асуудалнууд олон, илангаяа бага гаргашатай, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилхэ талаар тон харюусалгатай ба хүндэтэй зорилгонууд табигдана. Тиимэһээ энээн тухай ехэ хөөрэлдөөнэй коммунистнүүдэй эгээн дээдын хуралдаан дээрэ болоһониинь эли.

«ҮШӨӨ НЭГЭ ЗҮЙЛ ГЭХЭДЭ, ПРОДУКЦИИН ШАНАРТА ТАБИГДАДАГ ЭРИЛТЭНҮҮДЭЙ ХЭМ ХЭМЖЭЭН БОЛОНО, — гэжэ партиин ээлжээтэ съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглэһэн байна. — ТЭРЭ ЭГЭЭЛ ҮНДЭР БАЙХА ЕҺОТОЙ... ДЭЛХЭЙН БА ЭХЭ ОРОНОЙ ЭРХИМ ҺАЙН ТҮХЭЛНҮҮДТЭЙ АДЛИ БАЙХА ЕҺОТОЙ. ТЭДЭЭНҺЭЭ ЯМАРШЬЕ ТАЛААРАА ДООШО БАЙЛГЫЕ БИДЭ ЗҮБШӨӨЖЭ ШАДАХАГҮЙ, ЗҮБШӨӨХЭ ЕҺОГҮЙБДИ. ЭНЭЭНДЭ ӨӨҺЭДЫЕ ҺУРГАХА ХЭРЭГТЭЙ, ЭНЭЭНИИЕ ТУЙЛАХА ХЭРЭГТЭЙ, ТИИХЭДЭЭ БОДОТО АЖАБАЙДАЛААР ҮНЭ СЭНГЭЭ БУУРАҺАН, ХУУШАРҺАН, ГЭЭГДЭЛДЭ ОРОҺОН БҮХЫ ЮУМЫЕ ЭРИД ШУУД ХАЯН ЗАЙЛУУЛХА ХЭРЭГТЭЙ...».

Тэрэшэлэн продукциин шанарые һайжаруулгын хэрэг хүтэлбэрилхэ гуримые саашадань улам хүгжөөхэ хэмжээнүүд КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үшөө 1979 ондо абаһан тогтоолоор хараалагданхай. Тус тогтоолой ёһоор, продукциин шанар хүтэлбэрилхэ гүрэнэй нэгэн нинтэ гурим баталагдаа һэн.

Республикымнай промышленна олоһон предприятинуудай коллективүүд партиин шиидхэбэрине бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, бүтээн гаргадаг продукциинь шанарые һайжаруулха асуудалда анхаралаа ехээр хандуулдаг болоо. Манай республика соо даб дээрэ 10 предприяти продукциин шанар хүтэлбэрилхэ комплексно гурим нэбтэрүүлхэ акттай болонхой. Тэрэнэй ашаар арбадахи табан жэлэй туршада 600 шахуу шэнэ стандарт хэрэглэгдээ, шэнэ 500 гаран продукци гаргагдаа. Тиихэдэ элдэб янзын 167 зүйлдэ гүрэнэй Шанарай тэмдэг олгоһон байха юм. Энэмнай бага бэшэ туйлалта болоно. Продукциин шанарые һайжаруулха талаар Тимлюйн цементын, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина», СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводуудта, «Туяана» гэжэ оёдолой нэгэдэлдэ болон бусад хэдэн предприятида ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Эдэ болон үйлэдбэриин ажалша бусад коллективүүд продукциин шанарые һайжаруулха хүдэлмэри эмхидхэн хүтэлбэрилхэ талаар Львовско гуримые үсэд шангаар нэбтэрүүлжэ байна. Энэмнай үнэхөөрөө гүрэн түрын удха шанартай хэрэг юм. Юуб гэхэдэ, Львовско гуримай ёһоор, техническэ хинал үйлэдбэриин бүхы участогуудта эмхидхэгдэдэг байха. Ушар иимэһээ продукциин бүтээлгэ эхинһээ абаад, бэлэн зүйл болотороо хинагдан шалгагдажа байдаг тула, шанар һайнтайгаар гаргагдана бшуу.

Һайн шанартай продукциин түлөө тэмсэл саг зуурын ябадал бэшэ, харин үйлэдбэрине бүхы дээрэнь нарижуулан һайжаруулхые, технологическа олон зүйлнүүдые шэнэдхэн хубилгахые, түрүү дүй дуршэл нэбтэрүүлхые хамаатуулһан комплексно хэмжээ ябуулга байха ёһотой. Энэ талаар Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай ажалшадай эдэбхи үүсхэл жэшээ боложо үгэнэ. Эндэхи хүдэлмэришэд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ба продукциин шанарые һайжаруулха асуудалда анхаралаа хандуулжа, байгша ондо нооһо угаалгын цехтэ шэнэ түхэлэй найман конвейер тодхохо, оньһон түхеэрэлнүүд дээрэ утаһа шэрдэлгын шэнэ арга ашаглаха, технологическа 18 шэнэ түхеэрэлгэ байгуулха, мүн 25-ыень шэнэлхэ гэһэн уялга абаа. Гадна шэнэ хоёр янзын бүд гаргажа эхилхэ, нэгэ зүйлэй бүдые гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүргэхэ зорилготой. Улаан-Үдын суднэ бүтээлгын заводой коллектив продукциин шанарые хинан хүтэлхэ комплексно гурим үйлэдбэридөө нэбтэрүүлһэнэй ашаар бүтээгдэһэн продукциин 99,7 процентһээ бага бэшыень түрүүшын шалгалтаар тушаадаг болохо уялгатай. Иимэрхүү үнэтэ үүсхэлнүүдые ажалшадай олоншье коллективүүдэй гаргажал байһаниинь һайшаалтай.

Зүгөөр бэшье, бүхы дээрэнь хаража үзэхэдэ, республикадамнай энэ хүдэлмэри үшөөл һулаар табигданхай гэжэ тэмдэглэмээр. Үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй, хүнгэн промышленностиин болон ажаһуудалай хэрэгсэлээр хангалгын министерствэнүүдэй зарим предприятинуудта тус асуудалда ёһотой анхарал хандуулагдана. Тобшолон хэлэхэдэ, зарим тэды хүдэлмэриин хэгдэхэе, мүртэй үрэ дүн туйлагдаагүй, ашаг үрэнь тоб байгаагүй. Эдэ дутагдалнуудай гол шалтагааниинь гэбэл, түрүү дүй дүршэл хангалтагүйгөөр шудалагдана, тэрэниие саг соонь нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэл бирагүй байна, ехэ ашаг үрын, шанарай түлөө мүрысөөн хүгжөөлтэйгөөр эмхидхэгдэнэгүй. Тиимэһээ энэ хэрэгые үдэр бүри анхарал дороһоо алдажа болохогүй. Иимэл ушарһаа партийна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд социалис мүрысөөе саашадань хүгжөөжэ, һайнаар хүтэлбэрилжэ байха уялгатай. Продукциин шанарые һайжаруулгын хэрэгые хүтэлбэрилхэ комплексно гуримуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, бэлэн болоһон продукциин, түүхэй эд, үйлэдбэрилхэ эрилтэнүүдые һайжаруулха зорилго табигдана.

Ашаг үрэ дээшэлүүлхэ ба шанарыень һайжаруулха хэрэгые бэелүүлхэ ябадал мүнөө үеын эрдэм техникын үндэһэн дээрэ үйлэдбэрине нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэритэй нягта холбоотой. Тиимэл хадань шанарай түлөө тэмсэлые шангадхахадаа, хүн бүхэнэй, ажалша коллектив бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхээр, өөртөө, бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хандахаар нинтэ-политическэ ойлгуулламжын хүдэлмэри эмхидхэхэ зэргэтэйбди. Эдэ зорилгые партийна, профсоюзна ба комсомолой организацинууд урдаа табижа, амжалтатайгаар шиидхэхын тула хамаг хүсэеэ элсүүлхэ, арга боломжоёо хэрэглэжэ, онол аргаяа дээшэлүүлхэ уялгатай.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ БОЛОН СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ «1981 ОНДО УРГАСА ХУРЯАЛГА, ХҮДӨӨ АЖАХЫН ПРОДУКТНУУДЫЕ БОЛОН ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ ХАНГАХА, МҮН 1981—1982 ОНДО МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ АМЖАЛТАТАЙГААР ҮНГЭРГЭХЭ НЭМЭЛТЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ» ТОГТООЛ БАТАЛАН АБАБА.

1981 ондо ургаса саг болзортонь хуряаха, мүн һайн шанартай хүдөө ажахын продуктнуудые, бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ, тэрэшэлэн малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ зорилгоор 1981 оной ургаса хуряалгада, хүдөө ажахын продуктнуудые болон тэжээл бэлэдхэлгэдэ, мүн 1981—82 ондо малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ саг соонь бэлэдхэхыень КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет союзна республиканууудай Компартинуудай ЦК ба Министрнүүдэй Соведүүдые, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствые, СССР-эй Үрэ жэмэс, овощой ажахын министерствые, СССР-эй Мелиораци ба уһанай ажахын министерствые, СССР-эй Госкомсельхозтехникые, СССР-эй Бэлэдхэлэй министерствые, СССР-эй Эдеэ хоолой министерствые, Центросоюзые, партиин хизаарай, областной болон районно комитедүүдые, автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүд болон арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, нютагай хүдөө ажахын зургаануудые, колхоз, совхозуудай ба бэлэдхэлэй эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые уялгалба. Тиимэ ажал бэелүүлхын тулада:

— ургаса таряа хуряалгын эхилхэһээ хоёр долоон хоног урид хуряалгын техникэ болон машина, унаагаа бэлэн болгохын тулада тэдэниие заһабарилха хүдэлмэри түргэдхэхэ тодорхой хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлхэ. Тиихэдээ заһабарилгын шанарта онсо анхарал хандуулха. Энэ зорилго дүүргэхын тулада колхоз, совхоз болон СССР-эй Госкомсельхозтехникын предприятинуудай заһабарилгын мастерскойнуудые хоёр халаанда хүдэлгэжэ, тэдэниие гүйсэд дүүрэнээр ашаглаха. Хэрэгтэй болоо һаань, заһабарилгада промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдые хабаадуулха:

— ургаса хуряалга ба тэжээл бэлэдхэлгын эхилтэр СССР-эй Госкомсельхозтехникын эмхинүүдтэ, колхоз болон совхозуудта узел, агрегат ба запасной частьнуудые андалдан абаха фонднуудые байгуулха, техническэ талаар хангаха байрын болон нүүдэл хэрэгсэлнүүдые бэлдэхэ, диспетчерскэ холбооной хүдэлмэрине найдамтай һайнаар эмхидхэхэ, малай байра, кормоцех, складууд, мүн силос болон сенажай нүхэнүүдые, хатаалгын пунктнууд ба эдэнэй түхеэрэлгые саг соонь заһабарилха тушаа хэмжээнүүдые абаха:

хүдөө ажахын продукциие хуряаха, бэлэдхэлэй пунктнууд болон хадагалха газартань абаашаха үедэ тэдэниие гээхэ хороохогүйн тулада тусхай хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлхэ;

машинно-тракторна агрегадууд болон комбайнуудые хоёр халаанда хүдэлгэхын тулада ажахынуудые трактарист-машинистнүүдэй кадрнуудаар хангаха, механизаторнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ, колхоз, совхозуудта техникэ ашаглаха түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, хуряалгын-транспортна комплекснуудые (отрядуудые) хэрэглэхээр хуряалгын хүдэлмэри эмхидхэхэ, һайн шанартайгаар хүдэлмэриеэ бүтээжэ, хуряалгын машинануудые тон ехээр ашаглан, ажалай эгээн ехэ бүтээсэ туйлахын түлөө хүдөө ажахын механизаторнуудай социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ;

— ургаса таряа хуряаха, хүдөө ажахын продуктнуудые болон тэжээл бэлэдхэхэ үедэ ажахынуудта нинтын эдеэ хоол, соёл-ажаһуудалай ба медицинскэ хүдэлмэри ёһотой һайнаар эмхидхэхэ;

— ажахы бүхэндэ үбһэ, сенаж, силос, ногооной гурил, монсогойлгоһон ба багсалагдаһан тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые дүүргэхэ, мүн үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ, тэрэшэлэн ажахынуудта тэжээлэй нөөсэ нэмэжэ бии болгохын, зүбөөр хэрэглэхын тулада бүхы арга боломжо элсүүлхэ ябадалда онсо анхарал хандуулха. Сахарна свеклын эшэ, хартаабха, овощой үлэгдэлнүүдые, һолоомо, мэхиинэ, эдеэ хоолой промышленностиин үлэгдэлнүүдые, тэрэшэлэн городууд болон промышленна түбүүдэй хүн зонһоо, худалдаа наймаанай ба нинтын эдеэ хоолой предприятинуудһаа суглуулагдадаг эдеэ хоолой үлэгдэлнүүдые тэжээл болгон тон ехээр хэрэглэхэ. Үбэлэй бэлшээринүүдтэ тэжээлэй страховой нөөсэ бии болгожо бэлэдхэхэ ябадал хангаха;

— тарималургамалтай бүхы талмайнуудта болон нуга сабшалангуудта, тэрэшэлэн ганга жалгануудта, гол горхонуудай эрьеэр, ойн соорхойнуудта, харгын захаар болон ногооной ургаһан бүхы газарнуудта саг болзортонь тэжээл бэлэдхэхэ тушаа хэмжээнүүдые абаха.

Илангаяа уһалагдадаг газарта тэжээлэй ургамалнуудые дахин дабтажа, ехээр таридаг болохо. Орооһо таряа хуряахадаа, һолоомо болон мэхиинэ саг болзортонь бултыень суглуулха, урдахи жэлнүүдэй һолоомо хадагалха. Малаа уянда байлгадаг болохоһоо урид үбһэ тэжээлээ мал ажалай фермэнүүдтэ гол түлэб зөөжэ дүүргэхэ, мүн тэрэниие түймэрһөө, хулгайһаа һэргылэн хамгаалха шухала хэмжээнүүдые абаха. Тэжээл бэлэдхэхэ ба хадагалжа байха үедэ тэрэнэй шанарай хойноһоо шанга хинал тогтоохо;

тугал, поршоонхо, хурьгалые, тэрэшэлэн шубуунай дальбараануудые тон ехээр олошоруулха, нинтын малай тоогой ургалта хангаха, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха уялгаяа дүүргэхэ, мүн хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тэжээжэ шахан таргалуулхынь тулада тэдээндэ поршоонхо ба дальбараануудые урданайхиһаа нилээд ехээр худалдаха тушаа ажахы бүхэндэ бүлэг хэмжээнүүдые хараалжа бэелүүлхэ;

үбэлжэхөөр орхигдоһон бүхы малые 1981 оной ноябриин 1 болотор ветеринарна талаар шалган үзэжэ дүүргэхэ, тиин малые үбшэнүүдһээ һэргылхэ ветеринарна хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

1981 ондо ургаса таряа хуряалга, хүдөө ажахын продуктнууд болон тэжээл бэлэдхэлгые амжалтатайгаар дүүргэхын, малаа үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлэдхэхын тулада нинтэ-политическэ хүдэлмэри саг болзортонь дэлгэрүүлхыень союзна республиканууудай Компартинуудай ЦК-нуудта болон Министрнүүдэй Соведүүдтэ, партиин хизаарай, областной болон районно комитедүүдтэ, автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ болон арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, профсоюзай ба комсомолой эмхинүүдтэ даалгагдаа. Үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта коммунистнуудые, нютагай Соведүүдэй депутадуудые, профсоюзай болон комсомолой эдэбхитэдые, арадай хинагшадые зүбөөр хубаарилан табижа, ажалыень эмхидхэхэ, бүхы ургасые бүрин бүтэн байлгахын, түргэнөөр зөөжэ абахын, шанар һайнтайгаар буйлуулхын түлөө тэмсэлдэ тэдэнэй үүргэ болон харюусалга дээшэлүүлхэ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ШЭНЭ — ТАСС — ҺОНИН

Л. И. БРЕЖНЕВ Д. САССУ-НГЕССОТОЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

Л. И. Брежнев Д. Сассу-Нгессотой майн 13-да Кремль соо хөөрэлдэбэ.

Хоёр талые һонирхуулһан хэдэ хэдэн асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэһэн байна.

Хани барисаанай, нүхэд ёһоор үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда хөөрэлдөөн үнгэрөө.

(ТАСС).

СОВЕТ-КОНГЫН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ДҮҮРЭБЭ

Совет-конгын хөөрэлдөөнүүд майн 13-да Кремль соо дүүрэбэ.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев;

Конгын талаһаа — Конгын Ажалай партиин ЦК-гай Түрүүлэгшэ, Конгын Арадай Республикын Президент, гүрэнэй толгойлогшо, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Д. Сассу-Нгессо, КПТ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, гадаадын харилсаанай түлөө харюусалгата, НРК-гай гадаадын хэрэгүүдэй министр Пьер Нзе, КПТ-гэй ЦК-гай гэшүүн, КПТ-гэй ЦК-гай Түрүүлэгшын секретариадай генеральна секретарь Камиль Бонгу хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаһан байна.

Халуун дулаан, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ совет-конгын хоёр талын харилсаанай асуудалнууд хаража үзэгдэбэ.

Д. Сассу-Нгессо түрүүтэй Конгын мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэд КПТ-е байгуулагша Мариан Нгуабиин һургаал заабаринуудые залан сэхээр бэелүүлжэ, Конгые социалис хараа шэглэлэй замаар хүгжөөн дабшуулхын түлөө, Советскэ Союз болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай хани барисаагаа бэхижүүлхын түлөө тэмсэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй XXVI съездын хүдэлмэриин хойноһоо конголез арад анхаралтайгаар адаглажа, тэрэнэй шиидхэбэринүүдые халуунаар һайшаан угтаһан байна гэжэ Д. Сассу-Нгессо хэлэбэ. КПСС-эй съездын тобшололнууд болон шиидхэбэринүүд социальна дэбжэлтын түлөө, национальна бэеэ лааһан байдалаа бэхижүүлхын түлөө, эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэнь КПТ-дэ, конголез арадта шухала удха шанартай гэжэ Президент мэдүүлээ. Конгын Арадай Республикада Советскэ Союзай үзүүлдэг али бүхы туһаламжа, дэмжэлгэ Д. Сассу-Нгессо үндэрөөр сэгнэһэн байна.

СССР-эй ба НРК-гай хоорондохи, КПСС-эй ба КПТ-гэй хоорондохи холбоо барисаан хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна гээд хоёр тала сэдьхэлээ ханангяар мэдүүлээ. Совет Социалис Республиканууудай Союзай ба Конгын Арадай Республикын хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорто гар табилга хоёр ороной арадуудай хоорондохи хани барисаанай, харилсаа холбооной һайнаар хүгжэжэ байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Уласхоорондын политикын, совет-конгын харилсаанай, мүн социализм байгуулгын дүй дүршэлэй ба социально-экономическа түрүү хубилалтануудые бэелүүлгын гол шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсаха, мэдээсэлнүүдые хэхэ шухала гэжэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэмдэглэгдэбэ. Иимэ харилсаан хоёр ороной арадуудай үгэеэ ойлголсолгодо, эдэнэй хоорондохи хани барисаае бэхижүүлгэдэ һайнаар нүлөөлдэг юм.

Хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр абтаһан хамтын коммюникэгэй текст хэблэлдэ толилогдохо.

(ТАСС).

Совет Социалис Республиканууудай Союзай ба Конгын Арадай Республикын хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорто майн 13-да Кремлиин Ехэ ордон соо гар табигдаа.

Совет Социалис Республиканууудай Союзай түлөө — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев;

Конгын Арадай Республикын түлөө — Конгын Ажалай партиин ЦК-гай Түрүүлэгшэ, НРК-гай Президент, гүрэнэй толгойлогшо, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Дени Сассу-Нгессо договорто гар табиба.

СОВЕТ-КОНГЫН ДОКУМЕНТНҮҮДТЭ ГАР ТАБИГДАБА

Советскэ Союзай Коммунис партиин болон Конгын Ажалай партиин харилсаан тухай хэлсээндэ нүхэд Л. И. Брежнев, Д. Сассу-Нгессо мүн лэ гараа табиһан байна.

Совет талаһаа — нүхэд Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов; В. И. Долгих, М. В. Зимянин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, бусад тусхай тушаалтад;

Конгын талаһаа — КПТ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, гадаадын харилсаанай түлөө харюусалгата, гадаадын хэрэгүүдэй министр Пьер Нзе, КПТ-гэй ЦК-гай гэшүүн, КПТ-гэй ЦК-гай Түрүүлэгшын секретариадай генеральна секретарь Камиль Бонгу болон НРК-гай партийно-гүрэнэй делегациин бусад гэшүүд документнүүдтэ гар табиха үедэ байлсаба. (ТАСС).

Совет журналистнуудай үндэр уялга

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэл дотор найруулагдаһан гол бодол болон тобшололнуудые тайлбарилан дэлгэрүүлхэ талаар СССР-эй Журналистнуудай холбооной зорилгонуудые майн 13-да Москвада хүдэлмэреэ дүүргэһэн СССР-эй Журналистнуудай холбооной правленинүүдэй болон Москвагай городской журналистска эмхинүүдэй пленум зүбшэн хэлсэбэ.

СССР-эй Журналистнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшэ «Правда» газетын ахамад редактор В. Г. Афанасьев пленум дээрэ элидхэл хээ. Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, тэрэнэй дотоодын ба гадаадын политикые нэгэн һаналтайгаар дэмжэжэ байһанаа элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд зохёохы хүдэлмэрилэгшэдэй холбооной бүхы гэшүүдэй үмэнэһөө мэдүүлээ.

Л. И. Брежневэй элидхэлэй болон КПСС-эй XXVI съездын бусад документнүүдэй гүнзэгы баян удха зорилгые ба тобшололнуудые совет хүн бүхэндэ хүргэхэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые удаа дараалан бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гээшэ хэблэлэй, телевидениин болон радио-дамжуулгын хүдэлмэрилэгшэдэй, партийна организациин шухала уялга болоно гээд баталан абтаһан тогтоол дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

1982 ондо СССР-эй журналистнуудай ээлжээтэ табадахи съездые зарлаха тухай асуудал пленум хаража үзөөд, шиидхэбэри абаһан, съездын зүблэхэ зүйлнүүдые баталһан байна.

Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин юһэдэхи конгрессые байгша оной октябрьда Москвада үнгэргэхэ тухай асуудал мүн лэ хаража үзэгдөө. Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин гүйсэдкомой шиидхэбэриин ёһоор тэрэ үнгэргэгдэхэ юм.

КПСС-эй ЦК-гай пропагандын таһагые даагша Е. М. Тяжельников пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

(ТАСС).

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

…тийна органуудай хүтэл…юро России Федера…арадай депутадуудай …да КПСС-эй XXVI …ын шиидхэбэринүүдые …хын тула шударгы… ажаллана. РСФСР-эй …вно Соведэй Президиу… майн 12-то болоһон за… дээрэ иигэжэ онсолон …эгдээ.

…новска болон Костром… областьнуудай тек… промышленностиин …иятинуудта хүдэлдэг …үүдэй ажалай, ажа…ай эрхэ байдал тухай …а ба медицинскэ хан… байдал, тэрэниие һай… саашадань һайжаруулха талаар бодото хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала гээд арадай депутадуудай Ивановска болон Костромской областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, РСФСР-эй Текстильнэ промышленностиин министерствэдэ дурадхагдаа. Автономито республиканууудай Верховно Соведүүдэй Президиумууд болон Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, тэрэшэлэн министерствэнүүд болон албан зургаануудта шухала хэмжээ абахынь тула зохихо заабаринууд эльгээгдэхэ юм.

…шагнагдаа. …рвин хүдэлмэрилэг… ажалай, ажаһуудалай …алые, амаралта бо…инскэ хангалтые

Россин Федерациин техническэ мэргэжэлэй училищинуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ба хуули заршамда һургалгын байдал тухай асуудалые Президиум мүн лэ зүбшэн хэлсэбэ. Һүүлэй үедэ энэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ гээд заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Бүхы училищинуудта хуули заршам тухай эрдэмэй үндэһэн заагдана, һурагшадые хуули заршам сахидаг байхаар комплексноор хүмүүжүүлгын ашаг үрэ дээшэлнэ.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ бии байһан горитой дутагдалнууд тушаа мүн лэ заагдаа. Тобшолон хэлэбэл, һурагшадые хүмүүжүүлгын ба хуули заршамтай танилсуулха хэрэгые улам нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта комплексноор хандаха ябадал хүсэд бүрин хангагданагүй гээд һуралсалай ба нютагуудтахи тэрэнэй зургаануудай анхарал хандуулагдаба. Бии байгаа дутуу дундануудые усадхаха хэмжээнүүд хараалагдаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо О. П. Колчина заседаниие хүтэлбэрилбэ.

(ТАСС).

ХҮН ТУХАЙ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

КПСС-эй түүхэтэ XXVI съезд коммунис байгуулалтын үргэн ехэ программа хараалаа. Архитекторнууд болон барилгашад тэрэниие бэелүүлхэ талаар ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Гэр байрын-гражданска болон промышленна барилгын шанарые саашадань һайжаруулха, совет барилгашадай ашаг үрые дээшэлүүлхэ асуудалнууд СССР-эй архитекторнуудэй VII съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Майн 12-то Кремлиин Ехэ ордондо тэрэ хүдэлмэреэ эхилээ.

Нүхэд М. С. Горбачев А. П. Кириленко, К. У. Черненко, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков гэгшэдые съездын делегадууд болон айлшад дулаанаар угтаа. КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүтэлбэрилэгшэд, хэдэ хэдэн министерство болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет болон нинтын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд эндэ байгаа.

Делегадуудтай — бүхы союзна болон автономито республиканууудай түлөөлэгшэдтэй хамта барилгашад, эрдэм наукын болон соёлой ажал ябуулагшад, аха дүү социалис оронуудай архитекторнууд, Архитекторнуудэй уласхоорондын холбооной түлөөлэгшэд съездэ хабаадана.

Нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюроһоо бүридэһэн хүндэлэлтэ президиум ехэ зоригжолтойгоор һунгагдана.

СССР-эй Архитекторнуудэй холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Г. М. Орлов тоосоото элидхэл хэбэ. 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ ороной экономическа болон социальна хүгжэлтын асари ехэ зорилгонуудые КПСС-эй түүхэтэ XXVI съезд табяа гээд тэрэ тэмдэглээ. Энэ зохёохы программада хүн гол һуури эзэлнэ. Тиин энэ программые ажалтатайгаар бэелүүлгэдэ архитекторнууд ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно.

Элидхэлшэ архитекторнуудэй зорилгонууд дээрэ тодорхойгоор тогтон хэлээ. Индустриин үндэһэ һуури дээрэ гэр байрын барилгые, промышленна болон хүдөөгэй архитектурые саашадань һайжаруулха арга замууд тухай тэрэ хэлээ. Территориально - үйлэдбэриин комплекснуудай, Сибириин болон Алас-Дурнын, Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудай, Байгал-Амарай түмэр замай оршондохи хото городуудые, тосхонуудые бариха проект зохёохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха шухала гээд тэрэ тэмдэглээ.

Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ С. В. Демидов элидхэл хэһэн байна.

Удаань элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ эхилээ.

СССР-эй архитекторнуудые VII съезд майн 13-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

• • •

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар арадай зохёохы ехэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, совет хүнүүдэй һанаанда таарама архитектурна барилганууудые байгуулха, гоё һайхан, ажаһуухада ба ажаллахада тааруу зохид хото городуудые, тосхонуудые бариха гээшэ совет архитекторнуудэй зохёохы ажалай социальна шэглэл болоно. Майн 13-да Москвада хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһэн СССР-эй архитекторнуудэй VII съездэ хабаадагшад энээн тухай хэлээ.

Гэр байрын-гражданска, промышленна болон хүдөөгэй барилгын шанарые саашадань һайжаруулха арга замуудые делегадууд ехэ хүсэлэнтэйгөөр зүбшэн хэлсээ.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Ороохо тарланай хуряалга түргэдхэхын тулада тохёолдоhон ушар байдалые хараада абан, 1981 оной май — августда хуряалтын техникэ эльгээхэ болзор хубилгахыень, мүн хэрэгтэй болоо haaнь, Казахай ССР-тэ болон РСФСР-эй шэнэ газарта нютагуудта таряа хуряалгын үедэ бусад союзна республиканууднаа дүй дуршэлтэй комбайнернуудые союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэй зүбшэн хэлсэhэнэй hүүлээр эльгээдэг байхыень СССР-эй Хүдөө ажахын министерство болон СССР-эй Госкомсельхозтехникэдэ зүбшөөгдөө.

Хуряалгын болон хүдөө ажахын бусад машинануудые, автомобильнуудые, тракторна прицепүүдые, тэдэнэй запасной частьнуудые, аккумуляторнуудые, металлопродукци болон үлхэлдэн холбогдодог хэрэгсэлнүүдые, резинотехническэ ба электротехническэ хэрэгсэлнүүдые, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэ болон бусад материалнуудые бүтээн гаргадаг СССР-эй Госснаб, министерствэнүүд болон зургаануудта тэдэ бүгэдые тус тогтоолдо хараалагдаhан хэмжээгээр ба болзорто хүдөө болон уhанай ажахыда 1981 ондо бэлэдхэжэ эльгээхыень дурадхагдаа.

Хүдөө ажахыда зорюулан, хүдөө ажахын машинануудые, трактор, автомобиль, хуряалгын машинанууд ба тракторна прицепүүдэй запасной частьнуудые, тэрэшэлэн түлишэ, тоhо болон бусад материалнуудые нэмэжэ бэлэдхэхэ, эльгээхэ даабари промышленна министерствэнүүд болон зургаануудта үгтөө.

1981 ондо гүрэнэй ой модоной фондын газар дээрэ үбhэ сабшаха, мүн молоной набша намаагаар гурил бэлэдхэхэ даабари союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ болон ой модоной ажахын хэрэг эрхилдэг СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ үгтөө.

Колхоз, совхозуудые, гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудые болон хүн зониие үбhэ гараар сабшаха, хуряаха зэмсэг хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангахын тулада тэдэниие ехээр үйлэдбэрилдэг болохыень нютагай промышленностиин предприятинуудта даалгагдаа.

1981 ондо бариглахаар хараалагдаhан малай байранууд болон кормоцехүүдые 1981 оной ноябрьhаа хойнотуулангүй, харин силосэй ба сенажай түхеэрэлгэнүүдые, складуудые 1981 оной сентябрьhаа хойнотуулангүй барихa, шэнэлэн заhаха ба ашаглалгада оруулха хэрэг түргэдхэхэ тушаа шухала хэмжээнүүдые абахыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Госкомсельхозтехникэдэ, СССР-эй Хүдөөгэй барилгын министерствэдэ, болон зургаануудта дурадхагдаа.

Мал болон шубуунай түлэг орожо эхилхэ болотор мяха буйлуулдаг предприятинуудые 1981 оной августын 1-hээ хойнотуулангүй, шубуунай комбинадуудые 1981 оной июлиин 1-hээ хойнотуулангүй заhабарилжа, бэлэдхэжэ дүүргэхыень СССР-эй Мяханай болон hүнэй промышленностиин министерствэдэ даалгагдаа.

Автотракторна паркын таhалгаряагүйгөөр хүдэлхын тулада түлишэ болон тоhо 1981 оной тарилгын эхилтэр хэрэгтэй соонь гулилхан нөөхыень, мүн ажахынуудта нефтепродуктнуудые хэрэглэлгэ, хадагалалгын хойноhоо шанга хиналта тогтоохо, бусад ондоо зорилгоор тэрэниие хэрэглэхэ ябадал гаргахагүйень, тэрэшэлэн бии байгаа нормотой тон наряар ороо хилдуулан, түлишэ болон тоhонуудые гамтайгаар гаргашалдаг болохо тушаа хэмжээ абахыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ, СССР-эй Үрэ жэмэс, овощой ажахын министерствэдэ, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствэдэ болон Госкомсельхозтехникэдэ дурадхагдаа. Союзна республикануудта түлишэ болон тоhонуудые абаашаха hара бүриин графигууд тогтоогдоо.

Ургаса хуряалга хангахын тулада хүдөө ажахыда эльгээгдэhэн автомобиль, тракторнуудые, хүдөө ажахын машинануудые, запасной частьнуудые, түлишэ, тоhо болон бусад ашаануудые түрүүшын ээлжээндэ шэрэхыень Зам харилсаанай министерствэдэ, РСФСР-эй Гол мурэнэй флодой министерствэдэ болон Далайн флодой министерствэдэ даалгагдаа.

Зам харилсаанай министерствэдэ нигэжэ дурадхагдаа:

—үрэ жэмэс болон овощ хурэхэ газартаа 1981 ондо түргэнөөр абаашадаг байха. Тиин энэ продукци шэрэхын тулада түргэн ябадалтай тусхай поездэнуудые ябуулха гэжэ графигуудта хараалха;

—свекло тушаан абалаг рельсын дэргэдэхи пунктнуудhаа сахарна свеклые саахарай заводуудта абаашаха вагонуудые гаргаха. Тиихэдээ энэ шэрэлгые 1981 оной декабриин 15 болотор дүүргэхээр хараалха;

—бусад республика, хизаар болон областьнуудта бэлэдхэгдэhэн бүдүүн тэжээлнүүдые союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдэй захилаар мүнөө бии байгаа үнэ сэнгhээ 50 процентээр доошолуулагдаhан сэнгээр колхоз, совхозуудта болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудта 1981 оной октябриин 1-hээ 1982 оной майн 1 хүрэтэр шэрэхэ. Тиихэдээ багсалан нягтаруулагдаhан бүдүүн тэжээлээр гүйсэд дүүргэгдэhэн вагонуудые дутуу тээзбэритэй гэhэн яла абахагүй.

Эрхим hайн шанартай өөрын үрэhэ хүсэд хүрэхэ хэмжээгээр ажахынуудай амбаарта хааhанай хойноhоо, колхоз, совхозуудта болон гүрэнэй бусад предприятинуудта ороохо таряанай болон ороохото-бобово ургамалнуудай страховой болон дамжуулагдадаг үрэhэнэй фонднуудые байгуулhанай хойноhоо, тэрэшэлэн гүрэнэй нөөсэдэ сортовой үрэhэ бэлэдхэхэ түсэбэй дүүргэлтын хойноhоо шанга хиналта тогтоохыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ болон СССР-эй Бэлэдхэлэй министерствэдэ даалгагдаа. Ороохо таряанай болон ороохото-бобово ургамалнуудай болон кукурузын эгээлэй гибридэй шухаг ба хожомоо ургаса ехээр үгэхэ хараатай сортын бүхы ургасые гансал үрэhэн болгожо хэрэглэхые зүбшөөгдэнэ.

Бүхы предприяти, эмхи зургаан болон эмхинүүдэй ашаанай автомобильнуудые болон бортовой автоприцепүүдые жолоошодтойнь ба заhабарилха хэрэгсэлнүүдтэйнь 1981 оной ургаса хуряалгада баталагдаhан гуримаар хабаадуулхыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдэбэ. Тиихэдээ гол үйлэдбэридэнь хохидол ушаруулагдаха ёhогүй. Гадна министерствэнүүд болон зургаануудай автомобильнууд энэ ажалда хабаадуулагдахагүй.

Ороохо таряанай болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудай шэрэлгэдэ ашаанай автомобильнуудые түхэрэн суудхэдэ ашаглаха шухала гэжэ мэдэрэгдээ. Тиигээд хэрэгтэй болоо haaнь, арадай ажахын бусад hалбаринуудhaa жолоошод хабаадуулагдаха ёhотой.

Ороохо таряа, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые, силос болон сенаж ба бусад янзын тэжээл шэрэхээр эльгээгдэhэн автомобилиин жолоошод, заhабарилгын хүдэлмэрилэгшэд, автоколонныун начальнигууд болон автомобильна ажахын диспетчернүүд, тэрэшэлэн колхозуудай, ажахы хоорондын предприятинуудай болон эмхинүүдэй автомобильнуудай жолоошод командировкын бүхы үедэ гол ажалдахи салин хүлhэнэйнгөө дунда зэргын хэмжээнэй 75 процентыень абаха эрхэтэй. Зүгөөр энэнь тарифна салин хүлhэнhөөнь доогуур бэшэ байха ёhотой.

1981 ондо ороохо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые шэрэдэг ехэ ашаанай автомобильнуудта болон прицептэй автомобильда (автопоезднуудта) хүдэлhэн жолоошодые тарифна салингайнь 25 процентын хэмжээгээр нэмэжэ шагнаха гэжэ тогтоогдоо. Тогтоогдоhон хүдэлмэриин сагай туршада халааанайнгаа даабари дүүргээд байхадань, халаан бүхэнэйнь хүдэлмэриин үрэ дүнгөөр шан тогтоогдохо.

Ороохо таряа болон сахарна свекло бэлэдхэлэй пунктнуудта хоёр халаанда (нэгэ автомобильда — хоёр жолоошон) шэрэдэг автомобилиин жолоошодой суудхын туршада 20 часhaa үсөөн бэшэ сагта автомобильнуудаа таhалгаряагүйгөөр хүдэлгэhэнэйнь түлөө тарифна салин хүлhэнэйнь 20 процентын хэмжээгээр, харин РСФСР-эй хара хүрьhэтэ бэшэ, мүн Сибириин, Ураалай, Доодо болон Дунда Волгын, Казахай ССР-эй шэнэ газарта нютагуудта ороохо таряа шэрэhэн жолоошодые тарифна салин хүлhэнэйнь 40 процентын хэмжээгээр шагнахыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдөө. Энэнь жолоошодые шагнаха тушаа урдань тодорхойлогдоhон хэмжээнүүдтэ нэмэжэ абтаhан зүйл болоно. Суудхын даабари дүүргээд, улаадахи суудхэнүүдтэ хүдэлгэхын тулада автомобиля hайн гайдалтайгаар тушаагаад байбал, суудхын хүдэлмэриин үрэ дүнгөөр шан үгтэхэ болоно.

Тус тогтоолоор хараалагдаhан шангуудые жолоошодой эльгээгдээд хүдэлжэ байhан предприяти болон эмхинүүд тэдэндэ үгэхэ болоно. Тиихэдээ жолоошодой эльгээгдэhэн колхоз, совхозуудта тогтоогдоhон хүдэлмэриин үдэрэй үргэлжэлэлhөө дулдыдуулан, халаанай даабариин хэмжээн тодорхойлогдохо.

Ороохо болон ороохото-бобово ургамалнуудые, хартаабха, олон жэлэй ногооной үрэhэ хурэнгэ, лен-долгунец, силос, болон тэжээлэй ургамалнуудые хуряалга дээрэ комбайн ба хуряалгын бусад агрегадууд дээрэ хүдэлдэг тракторист-машинистнүүд болон бусад механизаторнуудта ургаса hайн шанартайгаар, гээлтэгүйгөөр хуряажа, ажахы дотор тогтоогдоhон сезоной нормо дүүргэhэнэйнь түлөө 2-hoo 4 центнер хүрэтэр ороохо (түлөөhэгүйгөөр) үгтэхэ гэжэ хараалагдана.

Комбайн дээрэ ба хуряалгын бусад агрегадуудта хүдэлжэ байhан бусад хүдэлмэрилэгшэдтэ ороохо үгэхэ гэбэл: трактор дээрэ хүдэлжэ байhан тракторист-машинистдэ 80 процент, комбайн дээрэ хүдэлжэ байhан тракторист-машинистын туhалагшада, мүн автомобилиин жолоошондо комбайн дээрэ гү, али хуряалгын ондоо агрегадта хүдэлжэ байhан тракторист-машинистдэ үгтэхэ ороохоной хэмжээнhээ 70 процент, хуряалгын агрегадые хангажа байдаг мастер-наладчигта хуряалгын эдэ агрегадуудта хүдэлжэ байhан тракторист-машинистнүүдтэ үгтэхэ ороохоной 50 процент. Тиихэдээ тракторист-машинистнүүдэй, мүн бусад хүдэлмэрилэгшэдэй дураар натуральна түлөөhэн мүнгөөр hэлгэгдэжэ болоно. Тиихэдээ худалдан абалгын сэн хэрэглэгдэхэ юм.

РСФСР-эй хара бэшэ хүрьhэтэй зонын, Сибириин, Ураалай, Алас-Дурна зүгэй, Казахстанай шэнэ газарай районуудай ажахынуудта таряа унагааха жатканууд дээрэ хүдэлдэг тракторист-машинистнүүдтэ таряа ниитээрээ хуряалгын түрүүшын долоон хоногой туршада, бусад районуудта түрүүшын табан үдэрэй туршада ургаса болон хуряалгын эрхэ нүхэсэлhөө дулдыдуулан, 0,5 килограмм ороохо, горох сабшалгада — 1,5 килограмм хүрэтэр хуряагдаhан гектар бүхэнэй түлөө үгэхээр хараалагдана. Совхозуудай болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай заагдаhан энэ хэмжээгээр ороохо үгэхэ гурим, хэмжээниинь союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдээр тогтоогдоно.

1981 ондо хартаабхын, овощ болон жэмэсэй, виноградай, бахчева ургамалнуудай ургасын 10 процент хүрэтэрнь салингынь даража, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ, тэрэшэлэн эдэ ургамалнуудые хуряалгада хабаадуулагдаhан хүдэлмэрилэгшэдтэ түсэбөөр хараалагдаhан өөрынь үнэ сэнгээр, зүгөөр розничнo сэнгhээ дээшэ бэшээр худалдахыень совхозуудай, гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай директорнүүдтэ зүбшөөгдөө.

Совхозуудай, гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ энэ тогтоолоор хараалагдаhан урмашуулгануудые хэрэглэхыень колхозуудта дурадхагдаа.

1981 ондо үбhэ, hолоомо, силос, сенаж бэлэдхэлгэдэ, хэмэл хуурай тэжээл үйлэдбэрилгэдэ хабаадаhан хүдэлмэрилэгшэдтэ нэмэлтэ түлбэри болгон, бэлдэгдэhэн үбhэ болон силосэй 10 процент хүрэтэр, hолоомоной 20 процент хүрэтэр үгэхэ (түлөөhэгүйгөөр), совхозуудай болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай үмсэдөө мал баридаг хүдэлмэрилэгшэдтэ мүн эды шэнээн үбhэ ба силос түсэбөөр хараалагдаhан үнэ сэнгээр худалдаха.

Трактор болон машинануудые хэрэглэжэ болохогүй газарта гараар үбhэ бэлдэhэн хүдэлмэришэдтэ бэлдэгдэhэн үбhэнэйнь 50 процентые (түлөөhэгүйгөөр) үгэхэ эрхэ совхозуудай, ой модоной ажахын болон гүрэнэй бусад предприятинуудай директорнүүдтэ олгогдобо.

Ургаса хуряалгые богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэлгэдэ хуряалгын таряа шэрэлгын комплекснуудай (отрядуудай) хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар бүри ехээр урмашуулха зорилгоор 1981 ондо совхозуудта ба гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудта комплекснуудай (отрядуудай) хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөhые комбайн гү, али хуряалгын бусад агрегадууд дээрэ хүдэлдэг тракторист-машинистнүүдэй дунда зэргын бодото түлөөhэнhөө дулдыдуулан түлэхэ гэжэ союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдөө. (Классностиин зэргээр нэмэлтэ түлбэри хараада абтахагүй). Мастернууд-наладчигуудай, хуряалгын агрегадуудые техническэ талаар хангадаг хүдэлмэришэдэй, комплексын (отрядай) бүрэлдэдэ бусад хүдэлмэридэ хүдэлдэг тракторист-машинистнүүдэй салин хүлhэнэй хэмжээн эдэ хүдэлмэрилэгшэдтэ тогтоогдоhон тарифна салингай болон хуряалгын агрегат дээрэ хүдэлдэг тракторист-машинистын тарифна салингай хоорондын тэнсүүриhээ дулдыдуулан тодорхойлогдохо.

1981 оной эгээл шахардуу шанга үедэ хото городуудай, хүдэлмэришэдэй поселогуудай болон хүдөөгэй hууриин тосхонуудай ажал хэжэ шадаха хүн зониие, тэрэшэлэн промышленна, транспортна болон бусад предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай хүдэлмэришэдые, тракторист-машинистнүүдые, бусад механизаторнууд болон автомобильнуудай жолоошодые колхоз, совхозуудтахи хүдөө ажахын хүдэлмэридэ, ороохо тушаан абалгын предприятинуудта ба свеклын пунктнуудта хүдэлмэридэ хабаадуулха гэжэ союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдөө. Тогтоол дотор заагдаhан предприятинуудай хүдэлмэришэд, механизаторнууд болон автомобильнуудай жолоошод хабаадуулагдахагүй.

Ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаhан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай хүдэлдэг газартань hарын дунда зэргын салин хүлhэнэйнь 50 процент түлэгдэхэ. Энээнтэй хамта, суточна болон байрын түлөөhэн тэдэндэ түлэгдэхэгүй.

1981 ондо хуряалгын хүдэлмэридэ хабаадахын тула бусад республиканууд, хизаарнуудай областьнуудай мүн республикын, хизаарай ба областиин бусад районуудта ошоhон тракторист-нууд-машинистнүүдтэ, бусад механизаторнуудта ошолго ерэлтэдээ харгыдаа гаргаhан сагайнь ба колхоз гү, али совхоздо ерэhэнhэнь хойшо гурбан хоногой болзорто дунда зэргын салин түлэхыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдөө. Эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй гол ажалай дунда зэргын салингай 75 процентынь сар үргэлжэ хүдэлжэ байдаг газартань түлэгдэхөөр тогтоогдонхой. Энээнтэй дашарамдуулан, командировкодо ошоhон механизаторнуудта суудхын ба байрын түлөөhэн түлэгдэхэгүй.

Командировкодо эльгээгдэhэн механизаторнуудай ажалай түлбэриие совхозуудта баримталагдадаг нормонуудаар, түлөөhэнэй гуримуудаар түлэхыень, мүн бусад ажахынуудта ургаса хуряалгада эльгээгдэhэн трактористнууд-машинистнүүдэй, автомобильнуудай жолоошодой ажалай сагые жэл бүри түлөөhэтэй амаралта абаха эрхэ олгоhон хүдэлмэри хээ гэжэ тоолохыень колхозуудта дурадхагдаба.

Ургаса хуряалга дээрэ хэрэглэгдэдэг суудхын ба байрын түлөөhэнэй орондо ороной бусад районуудта бүдүүн тэжээл бэлэдхэлгэдэ эльгээгдэhэн ниитын хэрэглэмжын транспортын автомобильна ажахынуудай, СССР-эй Госкомсельхозтехникын предприятинууд болон эмхинүүдэй, совхозуудай ба гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай трактористнууд-машинистнүүдтэ, автомобильнуудай жолоошодто ажалай түлбэриин гурим ба гол ажалайнь дунда зэргын салингай 75 процент нэмэлтэ түлөөhэ үгэхыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдөө.

РСФСР-эй болон Казахай ССР-эй шэнэ газарай районуудта таряа хуряалгада ерэhэн, тиигээд эдэ районуудта комбайн дээрэ хүдэлжэ, сезонойнгоо нормо дүүргэhэн трактористнууд-машинистнүүдтэ, трактористнууд-машинистнүүдэй туhалагшадта 10 центнер хүрэтэр ороохо худалдажа абалгын гүрэнэй үнэ сэнгээр худалдахыень, харин сезоной нормо дүүргээгүйшүүлдэ комбайн дээрэ хүдэлхэдөө сезонойнгоо нормо хэр дүүргэhыень харгада абажа, совхозой директорэй гү, али колхозой правлениин зүбшөөлөөр бага хэмжээнтэйгээр худалдахыень колхоз, совхозуудта, гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудта зүбшөөхэ эрхэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ олгогдобо.

Намарай ургамалнуудые тариха газар хахалалгада, намарай тарилга дээрэ, мүн намарай эртын паар хахалалгада хүдэлдэг трактористнууд-машинистнүүдтэ 1981 оной тогтоолоор хараалагдаhан хэмжээнэй ороохо худалдахыень совхозуудта, гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудта зүбшөөгдөө.

Ороохо тушаан абалгын болзорые хорсоохо зорилготойгоор таряа тушаажа эхилhэнhээ хойшо 1981 оной декабриин 1 болотор шэнэ газар ашаглан элдүүрилдэг районуудай элеваторнуудта, таряа тушаажа абадаг пунктнуудта ороохо ашаха, буулгаха хэрэгтэ хабаадаhан хүдэлмэришэдэй үдэрэйнгөө даабариие 100-hаа 105 процент хүрэтэр дүүргээ haaнь, — 10 процентээр, 105-hаа дээшэ 110 процент хүрэтэр дүүргэбэлнь — 30 процентээр, 110-hаа дээшэ дүүргэбэлнь ажалай түлөөhэ 50 процентээр дээшэлүүлэгдэhэн түлбэреэр түлэхэ эрхэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ олгогдобо.

Ургаса хуряалгын техникын түлөө түлэхэ, мал ажалай фермэнүүдэй түхеэрэлгэнүүдые техническэ талаарнь хангаха пунктнуудые, автомобильнууд болон тракторнуудые табиха талмайнуудые, ороохо хатаадаг пунктнуудые, хушалтатай тоогуудые, зернохранилищи болон ороохо хадагалха талмайнуудые, тэрэшэлэн хүдөө ажахын техникэ суглуулан хабсаргаха цехүүдые бариха ба hэльбэн шэнэлхэ зорилготойгоор зарим колхоз, совхозуудта, гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудта удаан болзорой урьhаламжа онсо зүйлдэ тооложо үгэхыень СССР-эй Госбанкда зүбшөөгдөө.

1981 ондо тон шухала хэрэгтэй болоод байгаа haaнь, дээдэ hургуулинуудай студентнэрые (нэгэдэхи ба түгэсхэлэй курснуудайхиhaa бэшэн), тусхай дунда hургуулинуудай ахалагша курснуудай (дүүргэжэ байгшадhaa бэшэн), мүн техническэ мэргэжэлэй училищинуудай (техническэ мэргэжэлэй дунда училищинуудhaa бэшэн) hурагшадые нэгэ hараhаа дээшэ бэшэ болзороор хүдөө ажахын хүдэлмэридэ онсо зүйлдэ тооложо хабаадуулхыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зүбшөөгдөө.

Хүдөө нютагууд болон бүлэг районуудта, мүн областьнууд, хизаарнууд ба автономито республикануудта зорюулжа, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэтэй, профсоюзуудай зохихо республиканска соведүүдтэй хэлсэжэ, 1981 оной ургасын ороохо таряа болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые хуряалга-зөөлгын үедэ дамжуулгын Улаан тугуудые, мүнгэн шангуудые баталхыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ дурадхагдаба. Ажалай арбан үдэрэй дүнгүүдээр эдэ шангууд автоколоннонууд болон транспортын бусад hалбаринуудта барюулагдадаг байха юм.

Областной гүйсэдхэхэ комитедэй, хизаарай гүйсэдхэхэ комитедэй, республикын Министрнүүдэй Соведэй грамота оарюулалтайгаар «1981 оной ургасын хүдөө ажахын продуктнуудые автомобиляар зөөлгын отличник» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тогтоохыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ дурадхагдаба.

1981 оной ургаса хуряалгада ба хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгэдэ үндэр үрэ дүнгүүдые гүйлаhан трактористнууд-машинистнүүдтэ, хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдтэ худалдахын тула колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бусад эмхинүүдтэ дэлгүүрэй жасаhaa хүнгэн автомобильнууд болон мотоциклнуудые хубаарилхыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ дурадхагдаа.

1981 оной ургаса хуряалгада хэрэглэгдэхээр гаргашалагдаhан материальна нөөсэнүүдые нарнаар арьбалха хэрэг хангахыень союзна республиканууднай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ, СССР-эй Үрэ жэмэсэй, овощой ажахын министерствэдэ, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствэдэ, СССР-эй Бэлэдхэлэй министерствэдэ, СССР-эй Госкомсельхозтехникэдэ даалгагдаhан байна.

Тус тогтоолоор хараалагдаhан даабаринуудые дүүргэлгын хойноhоо хиналта тогтоохыень СССР-эй Арадай хиналтын комитедтэ даалгагдаа.

1981 оной ургаса хуряалгада саг соонь бэлдэхэ ба тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ, 1981—82 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ бусадшье хэмжээнүүд КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор тодорхойлогдонхой.

* * *

Партийна, совет, хүдөө ажахын, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, колхоз, совхозууд, промышленна ба транспортна эмхинүүд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ, ургаса хуряалгын, малай тэжээл бэлэдхэлгын үедэ хүдэлмэреэ hайнаар эмхидхэхын, ургаса хуряалгаа гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхын, элбэг хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын, 1981 ондо ороохо таряа болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын, 1981 — 82 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула хэмжээнүүдые абаха юм гэжэ найдажа байhанаа КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлнэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дэлгүүлхын түлөө

ХАРЮУСАЛГА, ҮШӨӨ ДАХИН ХАРЮУСАЛГА

«Мүнөөнэй үе сагта журамай удха шанар, хүн бүхэнэй харюусалгын удха шанар оло дахин урган дээшэлнэ» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежнев партиин XXVI съезд дээрэ элидхэл хэхэдээ онсо тэмдэглээ бэлэй. Хүдэлмэришэдэй харюусалгые улам дээшэлүүлжэ, ажалай журам зүбөөр, hайнаар сахиха гээшэ мүнөөдэрэй гол шухала асуудалнуудай нэгэниинь мүн болоно. Энэ асуудал зүб тээшэнь шиидхэнгүйгөөр hайн шанартай продукци ехээр гаргаха тухай шэбшэhэнэйшье үлүү.

Манай Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй локомотивуудые хабсаргалаг цехэй хүдэлмэришэд, партиин XXVI съездын материалнуудые тон анхаралтайгаар шудалжа, совет арадай урда табигдаhан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлэлсэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байhанаа мэдүүлнэ, дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абана. Коллективнай 1200 хүнhөө бүридэдэг юм. Бидэ тепловозуудые, электровозуудые заhабарилжа, түмэр замшадай захил дүүргэнэбди. Тэрэнэй хажуугаар локомотивуудта хэрэгтэй зэр зэмсэг, запчастьнуудые гарганабди.

Цехэймнай хүдэлмэришэд тон харюусалгатай участогта ажаллажа байдагаа сэдьхэл зүрхөөрөө мэдэрнэ. Хэрбээ бидэнэй эрхим шанартайгаар локомотивуудые заhабарилаа haa, үни удаан ашаглагдажа, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаан ехээр зөөгдэхэ байна бшуу. Эдэ бүгэдые цехэймнай хүдэлмэришэд hайн ойлгоно. Тиимэhээл алишье участогай хүдэлмэришэд үнэн сэхээр ажаллажа, эрхим шанартай продукци ехээр гаргахын тула тэмсэжэ байдаг. hайн бэлэдхэлтэй, үнэн сэхэ, ажалша түрүү мэргэжэлтэд хаанашье, хэзээшье амжалта түйлаhан лэ байдаг шуу.

Жэшээ бэлэржэ холошье ошоhоной үлүү ха. Манай цехэй үнинэй хүдэлмэришэн В. А. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив арбадахи табан жэлэй даабари 4 жэл 6 hарын туршада дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гаргаад, шангаханаар ажаллажа ороо бэлэй. Энэ үүсхэлыень цехэй, заводой хүдэлмэришэд олоороо дэмжэhэн байна. В. А. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд үгэдөө хүрэжэ шадаа. Арбадахи табан жэлэй даабари болзорhоонь холо урид дүүргэhэн юм. Бүхы ажалаа эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэдэг болоо. Тус бригадын коллективтэ «Коммунис ажалай коллектив» гэhэн нэрэ соло олгогдонхой.

В. А. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив арга боломжонуудаа hайса хаража үзөөд, табан үдэрэй даабари дүрбэн үдэрэй туршада дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гаргаба. Цехэймнай хүдэлмэришэд энэ үүсхэлыень hайшаан дэмжээ. Хүдэлмэришэднай дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абажа, хүдэлмэриин минута бүхэниие ашаг үрэтэйгөөр, гүйсэд дүүргэхээр хэрэглэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. hайн бэлэдхэлтэй, үнэн сэхэ хүдэлмэришэд эрхимээр ажаллахынгаа хажуугаар hайн hайхан үүсхэл гаргажа, олониие шэнэ илалтанууд тээшэ уряалан дахуулна ха юм.

А. З. Макаренкын хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив локомотивуудай кузовуудые заhабарилна. Коллективнай тиимэшье ехэ бэшэ юм. Зургаан хүнhөө бүридэдэг. Хэрбээ зургаан хүн оролдоод, үгээ ойлголсоол хүдэлөө haa, ехэ юумэ хэхэ арга шадалтай байдаг ха юм. Бригадир Август Захарович Макаренко табяад гара наhанай, халуун шулуу нилээдхэн лэ «дөлөоhон» хүн, Хүшэр хүндэ дайнай жэлнүүдтэ заводой цехhээ гарангүй ажаллажа, нилээд олон паровозуудые заhабарилалсаhан байха. Тэрэнэй гараар заhабарилагдаhан паровозууд дайнда, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа нилээд ехээр зөөhэн ааб даа. А. З. Макаренко цехэймнай үнинэй, хүндэтэй, дүшэл шадабаритай хүдэлмэришэдэй нэгэниинь мүн болоно. Тиимэhээл тэрэнэй хэлэhэн үгэ, заахан заабари ехэ хүндэтэй юм.

Бидэ суудхэдээ локомотивай нэгэ кузов хабсаргаха даабаритайбди. Энэ даабари заабол дүүргэгдэхэ ёhотой. Юуб гэхэдэ, локомотивуудые хабсаргагшад кузовай бэлэн болохые хүлеэгээд байдаг ха юм. Бидэнэр халташье haатажа, hамшаха эрхэгүйбди. Энэ харюусалгаа бригадымнай гэшүүд hайнаар мэдэдэг, ойлгодог. Тиимэhээл бүхы хүсэ шадалаа, бэлигээ ажал хэрэгтээ зорюулдаг заншалтай. Аха заха нүхэдэйнгөө жэшээ халан абаха гэжэ бултадаа эрмэлзэдэг. Энэнь ехэл hайн гээд hанагдана.

Бригадир А. З. Макаренко ажалай эхилхэhээ 15 минута урид ерэжэ, хал... үедэ хэрэглэгдэхэ зэр ... сэгээ, материалаа сум... лээд байдаг заншалтай... заха нүхэрэйнгөө ... хайгаа hанаагаа зобо... хыень харахадаа бидэ ... шуул яhалал оролдо... шэбди. Ажалай эхи... холо урид е... хүдэлмэриингөө участ... бэлдэдэг зомди. hайн ... лэдхэлтэйгээр ажалаа ... haa, халаанай даабари ... татайгаар дүүргэгдэдэг... олондо мэдээжэ ааб ... Бригадымнай гэшүүд Д... рий Мазейкин, Алексей ... дабаев, Виктор Симон... шэд слесариин дээдэ, ... хи разрядтайнууд боло... Ямаршье ажал тэгшэ ha... дүүргэдэг одоол ёhотой ... тан гартай» хүнүүд юм, ... нэй оролдолгын ашаар ... бари дүүргэгдэнэ.

—Бидэ түйлаhанаараа ... налаа заhаха эрхэгүйбди... га боломжонуудаа су... рэглэжэ, үшөөл hайн үр... түйлахын тула оролдо... лонобди, — гэжэ манай ... гадир А. З. Макаренко ... тиин XXVI съездын ... риалнуудые шудалаад ... даа бидэндэ хэлээ hэн, ... гадымнай коллектив ба... оной даабариhaa газуу... комотивай нэгэ кузо... барилхаар дээшэлүүлэгд... уялга абаа бэлэй. Энэ ха... зорилгоё бэелүүлхын ... хаба шадалаа гамнан... ажаллажа байна.

«Мүнөөдэр үсэглэдэр... hөө, үглөөдэр мүнөөд... hөө hайнаар ажаллаха ... hэн уряа доро манай ... коллектив продукци гар... Үдэр бүри нэгэ тепл... электровоз хонгёо ша... хуугайлан лохёо үгөөд, х... хүнгэн бэшэ харгыда зор... ошоно. Олон зуугаад ... мэрищэдэй оролдо... ашаар лэ локомотив... хим шанартайгаар, түргэ... заhабарилагдана, саг ... тоо түмэр замшалта эль... дэнэ. Энэдэ багаханшье ... бидэнэйшье хубита бии ... hанахада урмашахаар ба...

Т. ХОБРАКОВ,
ЛВРЗ-гэй хүдэлмэри... коммунис ажалай уда...

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗНАА

СССР-эй ХИМИИН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН МИНИСТЕРСТВЫН НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД БОЛОН АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арбадахи табан жэлэй даабаринууд болон абаhан социалис уялгануудаа дүүргэхэдээ түйлаhан амжалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-hээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Трофимов Василий Федоровичые — «Татарский ключ» карьерэй үрэмдэгшэ.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕНООР

Софронов Петр Семеновичые — «Татарский ключ» карьерэй директор.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Базыкин Петр Ивановичые — «Татарский ключ» карьерэй автомобилиин жолоошон.

Кондратьев Александр Тихоновичые — «Татарский ключ» карьерэй уурхайн главна механик.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Будинков Петр Тихоновичые — «Татарский ключ» карьерэй үрэмдэгшэ.

Дамбаев Бальжинима Балдановичые — «Татарский ключ» карьерэй үрэмдэгшэ.

Кондрашов Василий Васильевичые — «Татарский ключ» карьерэй токарь.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Казанцева Екатерина Феофановнае — «Татарский ключ» карьерэй сортировщица.

Копосова Августа Михайловнае — «Татарский ключ» карьерэй орсын мастер.

Попов Александр Ивановичые — «Татарский ключ» карьерэй электрослесарь.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРhАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Лопатин Парфирий Парфирьевичые — «Татарский ключ» карьерэй автомобилиин жолоошон.

Шемелина Раиса Андреевнае — «Татарский ключ» карьерэй сортировщица.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Л. БРЕЖНЕВ**.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ**.

Москва, Кремль.
1981 оной апрелиин 6.

О...

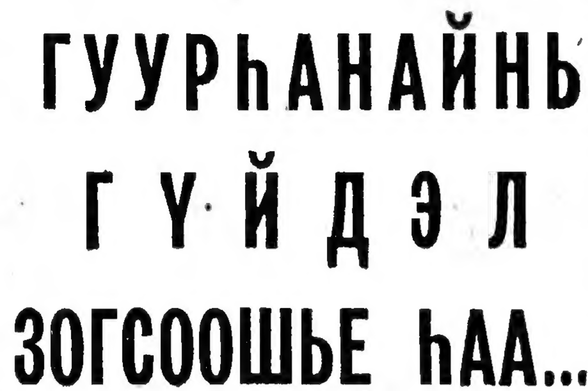
Волгоградай алю... заводой коллектив ГД... «Биттерфельд» гэжэ х... комбинадай алюмини... дой коллективтэй уни... рилсаа холбоотой юм. КПСС-эй XXVI съездын, СЕП... X съездын боложо ү... 1981 ондо хоёр ко... дээшэлүүлэгдэhэн со... уялгануудые абаад, т... нэрэтэй түрэтэйгөөр д... амжаhан байна. Волгогр... алюминиин заводойхи... оной квартал бүхэндэ СС... эй Үнгэтэ металлурги... мышленностиин пред... тинуудай дунда д... социалис мүрысөөндэ ... гараhан байна. Гэбэшье «Б... терфельд» комбинад... рысөөндэ хоёрдохи hу... ахигдашаhан байгаа. Т... жэ немец нүхэдынь д... гын Улаан тугые ГД... абаашаа hэн.

ГДР-эй металлургну... уулзалгын үедэ Вол... та хани нүхэсэлэй ... заншалта ёhoop боло... Тингэжэ эндэ дурасх... лэгүүд шэрээгдээ. Ни... гүүдые ГДР-эй мет... нууд мүн лэ абажа ... байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: пр... тинуудай дунда д... социалис мүрысөөнэй ... харуулдаг самбар ... металлургнуудые, ех... нирхуулна.

ТАСС-ай фотохроник...

Д. О. БАТОЖАБАЙН ТҮРЭҺӨӨР 60 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ УГТУУЛАН

ГУУРҺАНАЙНЬ ГҮЙДЭЛ ЗОГСООШЬЕ ҺАА...

ҮНӨӨ жэлдэ жаратай болохо һэн. Бэеэ гамнаха ...шые мэдэдэггүй, үдэрэй гу...мые сахилга тухай хөөрэл...ндэ дурагүй, заримдаа ...р, һүнигүй ажаллажал яба...г байгаа. Эсэхые мэдэнгүй, ...рөө болоо, амархам гэнгүй...р лэ ажаллажа ябаһаар, ...рэл гаралайнгаа, үетэн нүхэ...нгөө зүрхэндэ гашуудал, ...мгтал үлөөгөөд, сагһаа ур...і ажалдаа дүрэшөө гэхэдэ ...олохол даа. Ямар ехэ тү...эй, юу бэшэхэеэ шэбшэжэ ...һыень, тэдэнэйнь хүсэлдэн...і үлэһые имагтал дүтынь лэ ...уд һайн ойлгоһон байгаа ...уу. Өөрсэ янзын томо уран ...олшо, поэт, прозаик, дра...ург Дашарабдан Батожабай ...ын бэлигэйнгээ, сэсэн бодо...йнгоо түлэг һалбаржа байха..., олон тоото зохёолнуудаа ...романуудые, повестьнуудые, ...ссказуудые, зүжэгүүдые хү...түдтэ орхёод мордошоо. Зо...лнуудынь туд тудтаа өөһэ...нгөө намтартай, зохёоһон ...ндэ дурасхаал болон, ...рынь оюун бодолые шэнээр ...рхэйлэн, бидэнтэй үлөө.

...мршье жанрай зохёол ...ндэ, тэдээн соогоо гол ...ямаршье асуудал та...дадаа, уран зохёолшо-эрхэ... Дашарабдан Батожабай ...дүү—агуу ехэ революциин ... соо дэгжэһэн ажалша ...тухай дууе домоглон дуу...аг байһан юм. Тэрэ ямар...е сагта арад зонтоёо хам...урагшаа холые зориһон ...эн бэшэ замдань тупалхые ...олдон дабшалсажа ябаһан ...мтартай, Имагтал энээн дээ...э уран зохёолшо элдэб ...рта хүсэеэ туршадаг, ор...і сагайнгаа гүн далай руу ...радаг, түүхын хуудаһа иран, ...олын сагуудые шэнжэл...һэн. Хорёод зүжэг, расска...д, повестьнууд, киносцена...нууд, романууд Д. Батожа...ин һүүлдэ үлэнхэй. Зарима...нь наһа бараһан хойнонь ...логдоо. Эхэ орондоо, арад ...доо, түүхэдэнь, поэзидэнь, ...дэнь халуунаар дурладаг ...һан, тон ехэ бэлигтэй хүнэй ...һан дороһоо мүндэлһэнөө ...нь гэршэлһээр үнинэй ...олнуудайнь хэлэн ямар ...гээшэб!

...шарабдан Батожабайн ...ратурада орожо ерэһэн ...хүнгэн бэшэ, орёо байһан ... Юрэдөөл долоон класс ...ээд Улаан-Үдын теат...но-хүгжэмэй училищида ...орохон байна. Училище дүүргээд, Буряадай хүг...э драматическа театрай ...т болоход гараа һэн. ...эгэ ороноо хамгаалгын ...з дайнай эхилхэдэ, хэ...миллион совет хүбүүд мэ...юорой артист, хорин наһа... Дашарабдан армида ошо... Үндэр шаига бэетэй хүбүүн ...элгын һургуулида абтажа, ...эо сэрэгэй лётчик боложо гараад, холын фронт эльгээгдээ. Дашарабдан Батожабайн командалһан дайшалхы экипаж дайсадай толгой дээгүүр хэдэн мянгаад тонно бомбо сэсэрүүлһэн байха. Байлдаанай хоорондо багахан забһарлалай тудаа һаа гү, али шархатаад, тэрэнээ аргалуулжа хэбтэхэдээ, ямаршье үхэлһөө айжа үзөөгүй залуу лётчик түрэл нютагаа, түрэлхидөө һанан дурдадаг бэлэй. Арадай поэзидэ дурлаһан дуранайнь мүхэшэгүй байһые юун гэршэлнэб гэхэдэ, дайнай дүүрэмсээр, 1945 ондо республиканска газетын хуудаһанда «Эдир баатар Сэнгэ, тэрэнэй нүхэр Сунды Мэргэн» гэһэн домог-үльгэр залуу авторай найруулгаар толилогдоо.

Энэ хадаа ерээдүйн уран зохёолшын түрүүшын туршалга байһан юм. Тэрэнэй һүүлээр Д. Батожабай «Илалтын үрэһэн» гэжэ 4 үйлэтэй, 7 үзэгдэлтэй томо зүжэг бэшэхэ гэжэ туршаа юм.

Удаань уран һайханай драматическа коллективүүдтэ зорюулан, нэгэ үйлэтэй зүжэгүүдые бэшэдэг болобо. «Малшад», «Дагбын алдуу», «Агроном болохоб», «Шүүбэри» болон бусад зохёолнуудынь колхозой, совхозой клубуудта табигдаһан, «Эстрадна сборнигууд» соо хэблэгдэһэн байна. Мүнөө үеын ажабайдалай халуун амисхаалые тэдэ зохёолнууд соогоо залуу автор харуулжа, драматургын шадабари оложо, мэргэжэлэй ехэ һургуули гараа. Эгээл шухалань гэхэдэ, бэшэжэ шадаха байһанаа тэрэ лаблан ойлгобо, 1952 ондо Дашарабдан Батожабай Москва ошожо, М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институтда оробо. Тэндэ һуража байхадаа, «Эгээл үнэтэи юумэн» гэһэн рассказ бэшээ, «Сэсэн Сэнгэ» гэжэ үльгэртөө дахин бусажа, шэнээр заһабарилан, 1954 ондо амяараа ном болгожо гаргаа. Имагтал институтда һуража байха үедөө «Галта мүрэн», «Доибод сохилго» гэһэн олон үйлэтэй зүжэгүүдээ анха түрүүнээ бэшээ юм.

Илангаа «Доибод сохилго» гэһэн бүтээл эртынь зохёолнууд соо илгарна. Тэрэнь һая болотор буряад драматургида сатирическа комеди бүтээхэ гэһэн гансахан туршалга байһан юм.

Буряадай драмын театрай сценэ дээрэ энэ зүжэгэйнгөө табигдахада, Литературна институдай һаһажаалшаг болоһон студент амжалтын амтые түрүүшынхеэ мэдэрһэн байгаа. Зүжэг тухай хөөрэлдөөн, арсалдаан таһардаггүй, шүүмжэлхы статьянуудшье бэшэгдэдэг һэн. Харин уран зохёолшын толгой соо шэнэ бодол мүндэлөөд амар заяа үзүүлхэеэ болёод ябаа. Тиигэжэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэ соо удаан һуужа, Түбэд, Хитад, Япон, Англи тухай материалнуудые уншадаг, XIX—XX жэлнүүдэй бэлшэр дээрэ гүрэн түрэнүүдэй нюуса ябуулгын түүхые шудалдаг болобо. Энэнь гурбалжан роман бэшэхэ гэһэн бодолһоо уламжалһан, эсэшэгүй ехэ худэлмэри һэн. Гэхэ зуура өөрынгөө үе сагай Буряад ороной хүн зоной байдалые зураглаһан зохёол бэшэхэ хүсэлһөө тэрэ арсаагүй. «Адуушанай дуун», «Багшашни хэн бэ?» гэһэн повестьнууд тэрэ хүсэлэйнь бэелэл гэхэдэ болохо.

1955 ондо «Адуушанай дуун» хэблэгдээ һэн. Зүгөөр К. Минц, Е. Помещиков гэгшэдтэй хамта энэ повестиингоо үндэһөөр киносценари бэшээ. 1957 ондо «Адуушанай дуун» гэжэ фильм табигдажа, энэ зохёолые бүришье мэдээжэ болгоо.

Агуу ехэ Октябриин хубисхалай 40 жэлэй ойдо зорюулагдан бэшэгдэһэн «Барометр шуурга харуулна» гэһэн зүжэг Буряадай искусствын хүгжэлтэдэ шэнэ алхам боложо үгөө.

В. И. Ленинэй үнэн һурагшадай нэгэн И. В. Бабушкинай образые совет уран зохёолдо анха түрүүнээ харуулһан ушарнуудай нэгэн гэжэ энэ зүжэг сэгнэгдэдэг юм. Мысовой станци шадар хаанай мүрдэгшэдтэ буудуулһан арадай баатарые зураглахын тула Д. Батожабай тон лэ хэрэгтэй баримтануудые оложо шадаһан байгаа. Бабушкинай бүхы намтарые дууһыень харуулха гэжэ оролдонгүй, тон богонихон сагые абахадаа, революционерэй образые тобойлгомо баримтануудые өөрынгөө дураар хэрэглэн, урда хойно оруулна. Энэнь һаалта хэнэгүй.

«Барометр шуурга харуулна» гэһэн зүжэг хадаа 1959 ондо литература, искусствын II декадын үедэ Буряадай драмын театрай харуулха репертуарта оруулагдажа, Москвагай эрилтэ ехэтэй харагшадта һайшаагдаа һэн.

Гадна Г. Цыденжапов, В. Ершов гэгшэдтэй уран зохёолшын бэшэһэн сценаряар буулгагдаһан «Алтан гэр» гэһэн фильмын премьерэ декадын үедэ болоо. Тиихэдэ декадын литературна хубида Д. Батожабайн «Төөригдэһэн хүби заяан» гэһэн роман зүбшэн хэлсэгдэжэ, яһала һайн сэгнэлтэдэ хүртөө, декадын эхилхын урдахана Москвагай «Детгиз» хэблэлээр уран зохёолшон «Нээгдээгүй конвертнууд» гэһэн повесть гараһан байгаа. Буряад литература, искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Ажалай Улаан Туган орденоор шагнажа, Эхэ оромнай уран зохёолшын ажалые үндэрөөр сэгнээ һэн.

Энээндэнь урмашаһан уран зохёолшо гурбалжан романаа бүтээхэ гэжэ улам зоригтойгоор хүдэлжэ эхилээ һэн: 1962 ондо хоёрдохи, 1965 ондо гурбадахи номыень хэблүүлээ. Эдэл жэлнүүдтэ мүн драматическа зохёолнуудые бэшэдэг байгаа. Тэдээн соohоонь «Зүрхэнэй шарха» гэһэн драмыень илгамаар. Үнинэй бодожо ябаһан бодолоо һэргээжэ, дайнай хэрбоһондо дайрагдаһан, амидын тамые үзэһэн буряад сэрэгшын образые манай драматургида анха түрүүнээ харуулаа һэн.

«Төөригдэһэн хүби заяан» гэжэ гурбалжан роман Д. Батожабайн гол зохёол болоно. Буряад арадай уран һайханай үгэй бэшэг боломоор зохёол юм. XIX—XX зууи жэлнүүдэй бэлшэр дээрэ оршоһон арадай ажабайдалые автор гүнзэгыгөөр шэнжэлэн харуулжа шадаа. Тиихэдээ түүхын эрьесын хуули ёһые уран үгын хүсөөр зураглан, үнэншэмэ тодо образуудые гаргаа юм.

Революциин шуурган дүтэлжэ байгаа. Дэлхэйн эгээл томо гүрэнүүдэй нэгэндэ—Российда пролетарска социалис революци бүрилдэжэ, ниитын, политическэ хүдэлөөнһөө хэртэшье холо оршодог һаань, бүхы хүнүүдэй ажабайдалда нүлөөлжэ эхилһэн байгаа бшуу.

Һайн хүби заяанай түлөө тэмсэхэ гэһэн мэдэрэл нүүдэл байдалтай буряадуудай ухаан бодолдо аалиханааршье һаа, тон лэ сухаришагүйгөөр мүндэлэн бэхижэжэ эхилнэ. Тэрэнь имагтал большевигүүдэй нүлөөн доро бэежээ ааб даа. Тэрэ ушарые Д. Батожабай зураглахадаа, социальна болон түүхын ехэ байдалые дэлгэн харуулжа шадаа.

Роман соо зураглагдаһан үйлэ хэрэгүүд нэгэл газартаа болоногүй. Геройнуудтайнь хамта буряад тала нютагуудта, Монголдо, Түбэдтэ, Лондондо, Берлиндэ, Пекиндэ, Токиодо, Петербургда ябалсанабди, дахин буряад орондоо бусажа ерэнэбди. Элдэб хубсаһа хунартай, элдэб шарайтай хүнүүдтэй ушарнабди. Корольнууд, түшэмэлнүүд, хүн тайжанар, хаашуул, гүрэн түрын ажал ябуулагшад, элдэв янзын мэхэшэд-гохошод, шажанай санаартан, доодо зиндаагай полицейскэнүүд, үнгын тагнуулшад, православна шажан барилагшад, буддистнар, католигууд уншагшын нюдэнэй урдуур үнгэрнэ. Энэ нэгэ талаһаа. Харин нүгөө талаһаань абажа харабал, ород, буряад, монгол ажалша зон ном соо олон. Нүүдэлшэд ба малшад, хүби заяантаяа эбсэгшэд ба буһалгаашад, меньшевигүүд ба Ленин түрүүтэй большевигүүд зураглагдаанхай, В. И. Ленинэй образ буряад прозодо анха түрүүнээ харуулагдаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Арадай түүхын зангилаата үедэ уншагшын анхаралые хандуулан, арад зоной хүдэлөө номойнгоо олонхи хуудаһанда философско шэнжэтэйгээр зураглахадань хүн ба түүхэ гэһэн гол шухала асуудал табигдаа бшуу. Энээнһээ уламжалан, буряад литературада шэнэ жанр—түүхэтэ эпопейн жанр мүндэлөө гэжэ хэлэхэ үндэһэтэйбди. Үнэхөөрөөшье, Аламжа, Ван-Түмэр, Нааван-Чингис, Жалма, Булат мэтын һайн талын геройнуудай абари занда ёһото эпическэ гэхэ гү, үльгэрэй баатарнуудай шэнжэ түхэл үзэгдэхэ юм. Арадай аман зохёолой оноя аргануудые автор зорюуталан хэрэглэжэ, гол геройнуудайнгаа хүсэ шадалые, эрэлхэг зоригые тобойлгоно. Тиигэхэ зуураа өөрынгөө дуратай геройнуудые үлүүсэ ехээр гоёохо ябадалда автор дашуурпшоогүй.

Революциин хүгжэлтын үедэ оршоһон арадай хүби заяа, большевигүүдэй үүргые уран үгөөр зураглаһан хадань, гурбалжан романай ниитын удха шанар улам ехэ болоно бшуу. Тиимэл хадань энэ зохёолые үргэн ниитэ уншагшад халуунаар угтаад, гурбалжан роман Москвада олон мянган хэһэгээр хэдэн дахин хэблэгдээ бээ. «Төөригдэһэн хүби заяан» украин, литов, монгол болон бусад хэлэн дээрэ оршуулагдаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Д. Батожабай түүхэтэ зохёолнууд дээрэ эдэбхитэйгээр хүдэлһэн зандаа байгаа. Забайкалида болоһон граждан дайе зураглаһан «Галаар эрьеһэн галаб» гэһэн зүжэг бэшээ. Тиихэдэ «Хадын бүргэд» гэһэн роман соонь түүхэтэ-революционно темэ бүришье гүнзэгы урасхалтайгаар гараа. «Сибириин убгэжөөл» гүүлэһэн домогто Нестор Каландришвилиин хүтэлбэри доро Саянай уулые дабахаар зориһон партизан отряд тухай хөөрөөн номой гол хуудаһануудые эзэлэнхэй.

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай сценэ дээрэ табигдаһан «Катастрофа» гэһэн зүжэгынь республикын соёл болбосоролдо горитойхон үйлэ хэрэг болоо. Тон лэ мүнөө үеын байдалые харуулһан энэ зүжэг соо «соёлой хубисхал» гэжэ нэрлэгдэһэн һүреэтэ үйлэ хэрэгүүдэй үедэ зобоһон тулиһан хитад арадай трагеди зураглагдана. Засагаа буляалдаһан хитад удамаршадай «агуу ехэ заяашын» нэрэ хүндые урдаа барин тэмсэжэ байһан тухай мэдээжэ материалые хэрэглэн, автор үнэншэмэ уран зохёол бүтээгээ. Тиихэдээ бэшэһэн юумэеэ хуурай схемэ соо оруулангүй, Маогой һамган Цзян-Цин, контр-тагнуулай дарга Кан, гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Го-Го гэгшэдэй харата хэрэгүүдые элишэлэн, ялас гэмэ образуудые зураглан харуулаа. Эдээндэ зүришэлдүүлэн, бага яһатанай түлөөлэгшэд—ёһото коммунист, хүдэлмэришэн Лань, уйгур Али Мурат, монгол Сүрэн гэгшэд харуулагдана. Советскэ Союзда һуража, эрдэм олоһон Лань, Чжан гэгшэдэй образуудта хатуу тэмсэлэй удха гүйсэдөөр харагдана.

«Уулын бүргэд» гэжэ романай һүүлшын хуудаһанһаа авторай лирическэ сухарилтын эхиие эндэ дурдаха дуран хүрэнэ: «Хэзээ эсэсэйнгээ ерэхые хэншье мэдэдэггүй. Энэ хадаа һайн, тон сэсэнээр байгуулагдаһан жама ёһо мүн: хүн өөрынгөө үхэл тухай бэшэ, харин амиды ябаһан сагтаа урдахи зам тухайдаа бодохо ёһотой».

Дашарабдан Батожабай эсэс тухайда огто бододоггүй һэн. Урдахи зам тухайдаа бодомжолдог байгаа, тэрэ замаа һайнаар үгнэргөө гээшэ. Бусалтагүйгөөр ерэһэн үхэл хадаа саарһан дээгүүр хурдаар гүйжэ ябаһан гуурһыень зогсоожорхёо. Зүгөөр хэжэ үрдиһэн юумэнь арадай сэдьхэлдэ удаан мандахал.

В. НАЙДАКОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор.

ШАГТАМИ БА БУСАД

Табяад онуудай эхеэр манай театрай сценэ дээрэ Дашарабдан Батожабайн «Галта мүрэн» гэжэ түрүүшын зүжэг болгогдон табигдаһан түүхэтэй. Тэрэниинь Буянто Григорьевич Аюшин найруулан табиһан байна. Тэрэ гэһээр драматургын бэлигтэ гуурһан дороһоо мүндэлһэн хэдэн олон зохёолоор зүжэгүүд табигдаһан байна.

Б. Г. Аюшин хурса ёгтото «Дойбод сохилго» гэһэн зүжэгыень, «Зүрхэнэй шарха» гэжэ драмыень сценэ дээрэ табиһан байха.

Тиихэдэ режиссёр Ц. Ц. Цыренжапов «З а л и н т а аадар», «Галаар эрьеһэн галаб» гэһэн драмануудыень найруулан табяа.

Би өөрөөшье Батожабайтай хамта һайсахан хүдэлһэн хүм. Жэшээнь, «Урбаанай уршагта ябадал», «Эхэ тухай домог», «Модон шоро», «Катастрофа» гэһэн зохёолнуудыень найруулан табиһан золтойб.

Юрэдөө, Д. Батожабайтай хүдэлхэдэ, ехэ һониң байгаа гэжэ би мүнөө һанадагби. Дашарабдан Одбоевич абари зангаараа шууяатай, хүндэ хүн байгаа гэлсэдэгбди. Зүгөөр энэ хүмнай үнэн дээрээ зөөлэн, һайхан сэдьхэлтэй байһан юм. Өөрынгөө һанагшые урдаа барлад үсэрэлдэнгүй, зохёолойнь дутуу дундануудые заажа үгэхэдэ, ехэ дуратайгаар заһадаг һэн. Жэшээнь, «Зүрхэнэй шарха» гэжэ драма дээрэнь хоюулан хүдэлөө һэмди. Һайса заһагдаһан хойнонь Буянто Григорьевичто би үгэһэн байхаб. Тиихэдэ режиссёрой ажаглалтын ёһоор, «Урбаанай уршагта ябадал» гэжэ зүжэгэйнгөө түрүүшын актые автор шэнээр бэшээ агша һэн.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалда боложо байһан хүлгөөтэ үе сагууд тухай өөрынгөө үгые хэлэхэ хүсэлтэйгөөр Дашарабдан Одбоевич «Катастрофа» гэжэ зүжэг бэшээд, тэрэнээ хүсэд дүүргэжэ, мүлижэ үрдингүй, наһа барашаһан байгаа. Тэрэниинь авторайнь һанаһанда хүргэжэ, зүжэг болгон найруулжа табиһандаа омогорходогби. Хитад орондо боложо байһан һүреэтэ хэсүү үйлэ хэрэгүүд тухай бэшэхэдээ, досоогоо орьёлон байһан хурса бодолые саарһан дээрэ гаргажа, хатуу шэрүүн абари зантай Цзян-Цин түрүүтэй этэгээдүүдэй, баһалга доромжолгые нюрган дээрээ тэсэжэ байһан юрын хүнүүдэй образуудые амидыруулан зураглаһаниинь бэлигтэ драматургын габьяа болоно.

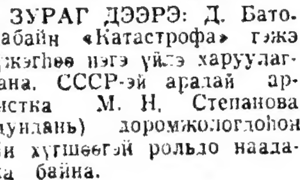
Хитадта боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай хэблэлэй материалнуудые хэрэглэхэдээ, зураглажа байһан хүнүүдэйнгээ образуудые тон шадамараар, уран фантазиингаа ашаар тон үнэншэмэ, амиды шэнгээр гаргаһан байна. Дашарабдан Батожабайн хэлэн угаа баян, уһан буряад һэн гүб даа. Түрэл хэлэнэйнгээ уран баялигые тон зохидоор хэрэглэжэ шададаг шадабаринь «Катастрофа» гэһэн драмаяа бэшэхэдэнь, үшөө дахин эли тодоор харагдаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Өөрсэ янзын абари зантайшье һаа, үхибүүн мэтэ, зөөлэн сэдьхэлтэй хүн һэн гэжэ Д. Батожабай тухай үшөө дахин онсолко дуран хүрэнэ. Тэрэнэй өөрсэ янзын абари зангынь, зарим хүнүүдтэ ойлгошогүйгөөр загнадаг байһаниинь юунһээ удхатайб гэхэдэ, Дашарабдан Батожабай угаа ехэ бэлигтэй, амар заяагүй халуун зүрхэтэй хүн байгаа бшуу.

Д. О. Батожабай хадаа имагтал манай театрай сценэ найруулаглан табигдадаг зохёолнуудай автор бэшэ, харин эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэдэймнай нэгэн байһан юм. Олон жэлэй туршада манай театрай литературна талые даагшаар драматург ажаллаа. Тиигэхэ зуураа өөрынгөө үнэтэ сагуудые гамнангүй, залуу авторнуудта туһаламжаяа үзүүлһэн байха даа. Тэрэнэй хүдэлжэ байха үедэ залуу драматургнууд Н. Дамдинов, Д. Дылгыров, Д. Эрдынеев, А. Ангархаев, Ш-Н. Цыденжапов, Г. Дашабылов болон бусад нүхэд түрүүшынгээ пьесэнүүдые зүбшэн хэлсүүлжэ, удаань сценэ дээрэ табюулһан юм.

Зүб даа. «Галта мүрэн» гэжэ түрүүшынь зүжэгэй герой Шагтамиһаа эхилээд, хэды олон образууд драматургын хурса гуурһан дороһоо мүндэлжэ гараад, харагшадые баясуулан, дурыень гутаан, сценэ дээрэ үзэгдөөб даа. Батожабайн зохёолнуудай үйлэ хэрэг, геройнууд харагшадай сэдьхэлые заатагүй дайрадаг, зүрхэндэнь мүр сараа үлөөдэг байгаа, мүнөөшье тиимэ хөможоошье тиимэ байха гэжэ би этигэн батална́б. Юуб гэхэдэ, бэлиг сооһоо мүндэлһэн зохёолнууд ута наһатай байдаг шуу!

Ф. САХИРОВ,
Гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай ахамад режиссёр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Батожабайн «Катастрофа» гэжэ зүжэгһөө нэгэ үйлэ харуулагдана. СССР-эй арадай артистка М. Н. Степанова (дундань) доромжологдоһон Ли хүгшөөгэй рольдо наадажа байна.

ТЭМСЭЛЭЙ БА ИЛАЛТАНУУДАЙ АЛДАРТА ЗАМ

ЧЕХОСЛОВАКИИН КОММУНИС ПАРТИИН БАЙГУУЛАГДАҺААР 60 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

...хословакиин Коммунис ...1921 оной майн 14—... байгуулагдаа һэн. Тэ...хадаа Агуу ехэ Октяб... нүлөөн доро орон до...ь эхилһэн революционно ...лтын үедэ байгуулаг... зарим коммунис орга...нуудай, мүн хүдэлмэ...эй, социал-демократи... партиин зүүнэй тала ...алагшадай үндэһэ һуу...рэ бии болоо бэлэй. ...Ч-е байгуулһан ушар ...ловакиин хүдэлмэри...нгида, арадуудайнь ху...ланда түүхэтэ ехэ удха ...ай үйлэ хэрэг боло... байгаа.

...рһэн 60 жэл — шэн...та тэмсэлэй ба илал...дай зам мүн. «Чехос...киин Коммунис парти ...гөө түүхэтэ үүргые нэ... түрэтэйгөөр дүүргэнэ, ...э КПЧ-гэй XVI съезд...һэн ЦК-гай тоосоото ... соогоо нүхэр Гусак ...ээ һэн. — Гэрэнэй ...ын амжалтануудай үндэһэниинь юуб гэхэ...рэ хадаа научна үзэл ...ые хүтэлбэри болго... Советскэ Союзай Ком... партиин ба аха дүү партинуудай дүй дүр...ргэнөөр хэрэглэдэг, хү...ришэн ангитай, ажал... арадтаяа олон мянган һалаагаар, али бүхы ябуулгаараа холбоотой ...г ошуу».

...Ч-гэй бии бололго — ...ловакиин ниитын бүхы ...тын, пролетариадай ...ционно-демократичес...хүдэлөөнэй ба шанга ...тэмсэлэй дэбжэлтын ...а үрэ дүн мүн. ...киин марксистско-ле... шэнжэтэй байхын түлөө... баруунай оппортунизм...үгүй тэмсэлдэ 1929 ...болоһон КПЧ-гэй V съезд шухалын шухала шата болоо бэлэй. Съезд хадаа үнэн сэхэ марксист-ленинец К. Готвальд түрүүтэй партиин шэнэ хүтэлбэрилэгшэдые һунгаһан, КПЧ-е большевик шэнжэтэй болгохо шухала шатые түгэсхэһэн байгаа.

30-аад онуудта КПЧ болбол фашизмын аюулда хэлбэришэгүйгөөр эсэргүүсэн тэмсэһэн орон доторхи гансахан лэ политическэ парти байһан юм. Коминтернын VII конгрессэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, КПЧ-гэй VII съезд (1936 он) хадаа арадай Нэгэдэмэл фронт байгуулха программа дэбжүүлээд, фашизмда ба дайнай аюулда эсэргүү, оронойнгоо бэеэ даанхай байдал хангахын түлөө тэмсэл дэлгэрүүлхэ гээшэ партиин гол зорилго гэжэ тодорхойлоо һэн. Бэе бэедээ туһалалсаха тухай 1935 оной майда баталагдаһан совет-чехословак договорой үндэһөөр СССР-тэй тогтоогдоһон Чехословакиин холбоо барисаае улам бэхижүүлхыень ажалшадые съезд уряалһан байгаа. Гэбэшье Чехословакиин баруун империалис союзнигуудай урбалта ба тэрэнэй правительствын бэеэ тушааһан хараа шэглэл хадаа 1938 ондо Мюнхендэ хэгдэһэн хэлсээндэ хүргөө һэн. Тэрэнэй эсэстэ гитлеровскэ Германи оронииень һалгаан хубааһан, һүүлээрнь эзэмдэһэн юм.

Чехословакиие фашистнарай эзэмдэлгын үедэ Коммунис парти нюусаар ябуулга хэхэдээ, түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлһэн байгаа. КПЧ-гэй үүсхэлээр 1942 ондо СССР-эй газар дээрэ Л. Свободын хүтэлбэри доро чехословак сэрэгэй часть бүридүүлэгдэжэ эхилбэ.

Коммунистнуудай нүлөөн доро Чехословакиин арад ниитын дунда СССР-тэй холбоо барисаа, хани барисаа тогтоохо гэһэн хараа бодол улам үргэнөөр дэмжэгдээ. Энэ ушар хани барисаан, али алиндаа туһалалсаха, СССР Чехословаки хоёрой хоорондо дайнай һүүлээр харилсаа холбоо тогтоохо тухай Договор Москвада 1943 оной эсэс багаар баталхыень хилын саана байһан чехословак правительствые баадхаа бэлэй.

Совет Армиин шиидхэхы илалтанууд, совет сэрэгшэдэй Чехословакиин хилэнүүдтэ хүрэһэн ябадал орон доторнь сүлөөрэлгын тэмсэлые бүри хүсэтэй болгоо. 1944 оной августын 29-дэ Словакиин национальна восстани гэнтэ эхилбэ. Немец-фашис эзэмдэгшэдтэ ба тэдэнэй хүлһэншэдтэ эсэргүү арадай тэмсэл эмхидхэгшэнь, зоригжуулагшань Коммунис парти, К. Шмидке, Г. Гусак, Л. Новомесский гэгшэдэй байгуулһан Словакиин Компартиин подпольно ЦК байһан юм. КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй гүйлтаар Советскэ Союз восстани хэгшэдтэ туһаламжа хүргэн, бүлэг бүлэг партизануудые, буу зэсэг, һомо, эд хэрэгсэл эльгээгээ һэн.

1945 оной апрелиин 5-да соносхогдоһон Кошицко правительственна программа дотор шэнэ үндэһэ һуури дээрэ чехословак гүрэниие байгуулха гол зорилгонууд ба хараа замууд тодорхойлогдоһон юм.

КПЧ-гэй хүтэлбэри доро 1945 оной хабар чешскэ областьнуудта Эсэргүүсэлтын хүдэлөөн улам хүсэтэй боложоо. Гитлеровецүүдтэ эсэргүү восстани хэһэн Прагада тупа хүргэжэ, Совет Армиин частьнууд бушуу түргөөр добтолоод, майн 9-дэ Чехословакиин ниислэл хотые сүлөөлөө һэн. Гитлеровскэ Германиие үй бута сохиһоной, чехүүд ба словагуудай хэһэн национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй амжалтануудай эсэстэ оронойнь бэеэ даанхай байдал дахинаа һэргээгдэһэн, демократическа үндэһэ һуури дээрэ чехословак гүрэн шэнээр байгуулагдаһан, шэнэ, арадай-демократическа байгуулалта тогтоогдоһон байгаа.

Социально-экономическа ба политическэ шэнэдхэн хубилалтанууд ангиин хатуу шанга тэмсэлдэ, хархис этэгээдүүдэй галзуу эсэргүүсэлтын үедэ үнгэрдэг байгаа. Баруун оронуудай империалистнуудай дэмжэлгэдэ хүртэжэ, буржуази 1948 оной февральда контрреволюционно урбалта хэхэ һэдэлгэ гаргаа. Гэбэшье К. Готвальд түрүүтэй коммунистнууд хархис буржуазида эсэргүүгээр ажалша арад зониие нягтаар жагсаажа шадаһан, тэрээндэ бодошогүй шанга сохилто үгэһэн юм.

Ажалшадай февральда түйлаһан илалта гүрэнэй бүхы засагые хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй союзнигуудай гарта үгөө һэн. Тиигэжэ орон доторнь национально-демократическа революциие социалис революци болоторнь хүгжөөлгэ дүүрэһэн байгаа. 1948 оной һүүл багаар социалис сектор арадай ажахы дотор гол һуури эзэлээ.

1948 оной майн 9-дэ абтаһан шэнэ конституциин ёһоор, Чехословаки арадай-демократическа республика гэжэ соносхогдобо. Энэ конституци ороной хүгжэлтын саашанхи зорилго — социализм гэжэ тодорхойлбо.

Тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые дабан гараха, шухала болоһон асуудалнуудые шиидхэхэ гол арга замууд КПЧ-гэй XII, XIII съездүүд дээрэ (1962, 1966 онууд) хараалагдаһан юм. Гэбэшье тэрэ үеын партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд съезднүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ тушаа шухала хэмжээнүүдые абаагүй, тэрэниинь дайсан харша хүсэнүүд һамбаашалһан байгаа.

КПЧ-гэй ЦК-гай апрелиин (1969 он) пленумэй һүүлээр парти ба орон доторхи байдалай хүгжэлтэдэ үндэһэн шухала хубилалта болоо. Тэрэ пленум дээрэ Г. Гусак түрүүтэй партиин шэнэ хүтэлбэрилэгшэд һунгагдаһан юм.

Мүнөө КПЧ-гэй 60 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа, коммунистнууд, бүхы чехословак арад социализм байгуулгада түйлаһан үрэ дүнгүүдээрээ хуулита ёһоор омогорхоно. Ниитын ажабайдалай али бүхы һалбаринуудта нилээд ехэ дэбжэлтэ хангагдаа. 1948—1980 онуудай үе соо оронойнь национальна доход 6 дахинһаа үлүүгээр, промышленна үйлэдбэри — 12 дахин, хүдөө ажахын үйлэдбэри 2 дахинһаа үлүүгээр ургаһан байна. 30 жэлэй турша соо улад зоной өөһэдынь хэрэглэмжын фонд 4,3 дахин ехэ болоо.

Арадай засагай жэлнүүдтэ Чехословакиин уласхоорондын байдал нилээд бэхижээ. Тэрэ хадаа социалис хани нэгэдэлэн бата хубинь болоно, эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай хэрэг эдэбхитэйгээр аршалан хамгаална. Мүнөө ЧССР 127 гүрэнүүдтэй дипломатическа харилсаа (1948 ондо — 50 гүрэнтэй), мүн лэ тэды шахуу гүрэнүүдтэй худалдаа наймаанай харилсаа тогтоонхой.

Һаяхан үнгэрһэн КПЧ-гэй XVI съезд партиин ба ороной ажабайдалда горитой политическэ үйлэ хэрэг болоо һэн. Нүхэр Г. Гусагай хэһэн ЦК-гай тоосоото элидхэл дотор ороной политическэ, экономическа ба соёлой хүгжэлтэдэ али бүхы талын, гүн гүнзэгы шэнжэлэл хэгдэһэн байна. Съезд хадаа хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулха хэрэгтэ түйлагдаһан горитой амжалтануудые тэмдэглээд, КПЧ-гэй политика хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалша арадай зүгһөө үргэн ехээр дэмжэгдэдэг гэжэ мэдүүлээ.

КПЧ-гэй XVI съездын хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй делегациин хабаадалсалга, съезд дээрэ тэрэнэй хэлэһэн үгэ хадаа КПЧ болон КПСС-эй, чехословак болон совет арадуудай ёһотойл аха дүү ёһоной, бата нэгэдэл ба нягта жагсаалай толотомо гэршэ болоо бэлэй.

Ленинэй зааһан замаар саашадаашье хэлбэришэгүйгөөр дабшаха, социалис түйлалтануудаа улам арьбадхаха тушаа парти болон арадай бата дура зоригые КПЧ-гэй XVI съезд элирхэйлэн мэдүүлһэн байна.

С. КОЛЕСНИКОВ.

СОВЕТСКЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН БУРУУШААЛГА

Иимэ удхатай ното майн 13-да Москвадахи США-гай посольстводо барюулагдаа:

«Холбоото Штадуудай правительствада иигэжэ мэдүүлхые Совет Социалис Республикануудай Союзай правительство шухалада тоолоно.

Вашингтон—Москва гэһэн маршрудаар ходо ниидэдэг совет самолёт, тэрэнэй экипажай гэшүүд ба пассажирнууд тушаа бандгша оной майн 12-то Вашингтондохи Даллес гэдэг аэропортдо Америкын засагаархид харата бүдүүлиг ябуулга хэһэн байна.

Пассажирнуудай һуулгагдахаһаа хэдэхэн минута урид ФРГ-эй олон агентнууд ерэжэ, самолёдые хүреэлээ. Тэдэнэр самолет хүдар бандидуудай гуримаар харайлдан ороод, гэрэниие эзэлһэн, хүсэ хэрэглэн, бүдүүлигээр аашалжа, совет экипажые кабинаһаа түлхин гаргаһан байгаа. Хожомынь элирүүлэгдэһэнэй ёһоор, экипажай үгы байхада, тэдэ агентнууд кабина соохи инструментальна панельнүүдые зада татаһан, самолёдой ниидэлгэдэ аюул тохёолдуулһан байна. Самолет соо байһан багаж, тэрэ тоодо США-да байдаг совет хуулита түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ хамаатай зүйлнүүдые газаашань гаргажа хаяһан ба зада татаһан байгаа. Тиигэжэ дипломатическа хүдэлмэрилэгшэдэй ойроо хүртэшэгүй байха гурим бүдүүлигээр эбдэгдээ. Материальна хохидол ушаруулхаһаа гадна, зарим багажай хулгайлагдаһан тухай хэлэгдэнэшьегүй.

Американ агентнууд бандит ёһоной иимэ ябуулга хэхэ үедөө дээрэлхүү ааша гаргахаһаа гадна, тиимэ ябуулгын хэгдэһэн ушар шалтагааниие тайлбарилха эрилтэ табиһан Советскэ посольствын түлөөлэгшын эрилтэдэ харюусахадаа, дээрэһээ үгтэһэн захиралта дүүргэнэбди гэжэ сэхэ мэдүүлһэн байна. Сохом тиимэ байһыень юун лаблан гэршэлнэб гэхэдэ, эрид буруушаалтайгаар энэ бүдүүлиг ааша болюулха эрилтэтэйгээр США-гай гүрэнэй департаментын хүтэлбэрилэгшэдтэ Советскэ посольствын хандабашье, тиимэ юумэн хэгдээгүй.

Эндэ болоһон ушарал хадаа хэдэн зуун жэлэй туршада сахигдажа байдаг уласхоорондын гурим заршамай нормонуудые, ёһо гэдэг юрэнхые ойлгомжонуудые американ засагаархидай огто хэрэгсээдэггүй байһанай үшөө нэгэ жэшээ болоно, мүрдэлгэ хюдалга ба бандит ааша США-да хуулита политикын гуримаар хэрэглэгдэдэг байһые гэршэлнэ.

Америкын засагаархидай зүгһөө гаргагдаһан энэ гэмтэ, зэрлиг бүдүүлиг ябуулга тушаа Советскэ правительство США-гай правительствада эрид буруушаал мэдүүлнэ. Харилсан мэдэрэлсэдэг гүрэнүүдэй хоорондын харилсаанда огто таарахагүй иимэ ябуулгын хойшолонгуудай түлөө бүхы харюусалгые США-гай правительство дааха байна».

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ЛЁНХОБО СЭСЭГЭЙ БАГЛАА МЭТЭ

Зүүн зүгэй үльгэртэ һайхан оронуудые магтан түүрээһэн шүлэгөөр, арадай хатарай «Лотос» (Лёнхобо сэсэг) гэжэ ансамбль тоосоото хоёрдохи концертээ уржын саадэр эхилээ һэн.

Концертын түрүүшын хубиие уян нугархай, онсо шэнжэтэй «Урянхай» гэжэ баруун монголнуудай хатар шэмэглээ. Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай II курсын студент Давагийн Тумэрчулуун энэ хатарые найруулан табиһан байна. Шляпа үмдэһэн басагадай гүйсэдхэгшэ япон хатар гоё. Мүн узбек, вьетнам болон бусад хатарнууд бултанда һайшаагдаа.

Энэдхэг ороной дуу, хатарнууд—бэеын уян нугарал, һайхан аялга гээшэнь бултанда мэдээжэ ааб даа.

Эртэ урда сагһаа хойшо өөрынгөө түхэл шэнжые алдаагүй, гарнуудай хүдэлсөөр, кюдэнэй харасаар, бэеын нугаралгаар үзэсхэлэнтэ һайхан ороной ажабайдал, инаг дуран тухай энэдхэг хатарнууд хөөрэдэг шуу. «Шив-варнан» катках гэжэ стилиин ёһо гуримаар табигдаһан энэдхэг хатарые ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Д. Бадлуев ехэ һонирхолтойгоор гүйсэдхэбэ. Мүн энэдхэг хатарнуудые гүйсэдхэһэн басагад удха шанарыень харагшадта ойлгуулжа шадаа, тэдэнэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө гэжэ һанагдана.

Шри Ланкагай «Манюра» гэжэ түг шубуудай, С. Доржиева ба Д. Баллуевай гүйсэдхэһэн «Кандийска» ёһо заншалай хатарнуудые харагшад халуунаар угтаа.

Ямар олон янзын гоё һайхан үнгэнүүд яларан толорон байнаб? Хэдэн ондоо онсо маягтай аялга дуунууд соностон, хатарнуудые хаража һуухадаш, нээрээшье, Зүүн зүгэй оронуудай ямар нэгэн карнавалда ерээд байһан мэтэ үзэгдэнэ. Эгэшэ дүү С. ба М. Доржиеванууд, С. Миронова ба Н. Тарбаев, Л. Вахрамеева болон В. Людинсян гэгшэд хатарнуудта элэбхитэйгээр хабаадалсана. «Лотос» ансамблиин концерт «Малчан залуус» гэжэ монгол хатараар түгэсэбэ.

Вьетнамай Социалис Республикын түлөөлэгшэ Дао Ван Луен гэгшэтэй уулзажа, концерт тухай һанамжыень асууһан байнабди.

—Бидэнэр хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводто зургаан һара соо стажировко гарахаяа ерээбди. Тиигээд түрүүшынхиеэ Зүүн зүгэй арадуудай хатарнуудые харахаяа уригдаһандаа баяртайбди, —гэжэ тэрэ үгэеэ эхилбэ. — Түрэл вьетнам болон камнучиин хатарнуудые хаража байхада, ехэ зохид, һонирхолтой байгаа. Эхэ оронтоёо уулзаһан шэнги һанагдаха юм. Энэ халаа вьетнам болон совет арадай таһаршагүй нягта холбоо, эб найрамдалай бата бэхи хүгжэлтые гэршэлнэ гээшэ. Эдэ хатарнуудые бэлдэһэн нүхэд хэды шэнээн оролдолго гаргаа гээшэб гэжэ бидэ харанабди.

Арадай хатарай «Лотос» гэжэ ансамблиин балетмейстер В. Людинсян иигэжэ хөөрэнэ:

—Һаяар телевидени бидэнэй хатарнуудые буулгаха аабза. Ансамблиин түрүүшынгээ алхамуудые хэхэлээ, Зүүн зүгэй оронуудай эхэнэрнүүдэй хатарнуудые программадаа оруулаа гээшэ. Тиигээд, саашадаа ансамблиин улам хүгжэхэ, дүршэлтэй болохо гэжэ һананаб.

Үнэхөөрөөшье, хубсаһанай үсөөнһөө, мүн техническэ болон гэрэл туяа хэрэглэхэ зүйлнүүдэй дутуу дундаһаа боложо, концертын шанар шэнжэ бага зэргэ доошолно гэжэ һанагдана. Тиимэһээ ансамблиин харьяата эмхи зургаанууд тэрэнээ хүдөө нютагуудаар ябуулхадаа, техническэ таладаниь ехэ анхарал хандуулха аабза гэжэ найдагдана. Гэбэ ябашье, энэ тоосоото концерт «Лотос» ансамблиин туйлаһан амжалтые гэршэлэн, Зүүн зүгэй оронуудай хатар наадананай һайндэр болоно шадаба.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
манай корр.

СТУДЕНТНЭРТЭЙ УУЛЗАБА

Драматург Дугар Дылгыров ветеринарна врачай мэргэжэлтэй тула хүдөө ажахыда хүдэлдэг хүнүүдтэ онсо анхаралтай юм. Мүнөөшье болотор тэрэ анхан сагта дүүргэһэн түрэл институдтаа айлшалжал байдаг. Студентнэртэй уулзажа, зохёохы хүдэлмэри тухайгаа хөөрэдэг, тэдэнэй һуралсалаар һонирходог.

Ээлжээтэ нимэ уулзалгынгаа үедэ тэрэ «Хари хүнэй гашуудал» гэһэн зүжэгэйнгөө гол удха, энэ зохёол бэшэхэдээ хэрэглэһэн уран найруулгын аргануд тухай тодорхойгоор хөөрөө. Институдай профессор И. Л. Найманов драматургда хүдөө ажахын мэргэжэлтэд тухай һанамжала хэлэхыень дурадхаһан байна.

Түгэсхэлдэнь студентнэр Д. Дылгыровто баяр баясхалан хүргөөд, амжалтануудые хүсөө.

И. ТУГУТОВ.

ШЭНЭ МУЗЕЙ БИИ БОЛОХОНЬ

Улаан-Үдэ хотодо шэнэ түхэлэй музейнүүдые олошоруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдадаг гээшэ. Мүнөө «Зүүн зүгэй арадуудай искусство» гэһэн музей байгуулхаар хараалагдаад, бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээнхэй. Эндэ гол түлэб түүхын музейн фондын материалнууд шэнэ музейн үндэһэ һуури боложо үгэхэ юм. Эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд А. И. Герасимова, Ж. Ж. Жабон, С. И. Костарёв гэгшэдэй хүсөөр эдэ экспонадууд суглуулагданхай юм гээд тэмдэглэлтэй.

Сибирьтэ нимэ музей нээжэ үшартон лэ шухала, харюусалгатай хэрэг мүн. Эндэ мэргэжэлэй талаар тусхай бэлэдхэлтэй, мэдэсэ ехэтэй хүнүүд хүдэлхэ зэргэтэй гээд хэлэлтэй. Хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ залгалаа байшан бариглажа, дурсагдагша музей тэндэ түбхинэхэ юм. Буряадай, Монголой, Түбэдэй, Японой ба зүүн зүгэй бусадшье арадуудай искусство бүри мүһэн харуулагдаха юм.

Үнгэрһэн жэлэй һүүл багаар энэ музей байгуулха талаар бүлэг эмхидхэгдээ һэн. Зүүн зүгэй искусствын хүгжэлтые гэршэлһэн экспонадуудые бэдэрэн олохо, тэдээн тухай тайлбарилан хөөрэхэ зорилго бүлэгэй урда табигдана.

СССР-эй Науканудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэд энэ хүдэлмэридэмнай туһа хүргэнэ. Фондын экспонадуудые шэнэлэн заһабарилхын тула Эрмитажһаа мэргэжэлтэд уригданхай.

Тобшохон мэдээсэлэйнгээ түгэсхэлдэ олониитэдэ хандажа, нэгэ нимэ дурадхал, гуйлтаяа элирхэйлхэмнай. Юуб гэхэдэ, хэн нэгэнэй гэр бүлэдэ зүүн зүгэй арадуудай соёл болбосоролой хүгжэлтые гэршэлһэн эд бараанай, хубсаһа хунарай зүйлэй гэр доторой бусадшье хэрэгсэлэй, номуудай байгаа һаа, музейдэмнай асарыт. Удха һайнтай экспонадуудаар баян экспозици байгуулха хэрэгтэмнай туһаламжа үзүүлхэ аабзат гэжэ найданабди.

В. ЦЫРЕНОВА,
Буряадай нэгэдэмэл музейн Зүүн зүгэй искусствын таһагые даагша.

ХЭНШЬЕ, ЮУНШЬЕ

СУУТА МЭРГЭН БУУДАГША

1980 оной ноябрь соо Түнхэнэй райоһо партийна конференциин делегадууд Хэрэн тосхоной хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ ерээд байхадаа, мэндэ байгаа һаа, мүнөө далан табатай байха байһан нютагай хүбүүн Советскэ Союзай Герой Жамбал Тулаевай баатаршалгатай бүри гүнзэгыгөөр танилсаха хүсэлтэй байһанаа мэдүүлээ һэн. Республикын партийна ба гүрэнэй архивуудта хадагалагдадаг Ж. Е. Тулаевай дайшалхы замые гэршэлһэн документнүүдһээ уламжалан бэшэгдэһэн баримтата очерк танай анхаралда дурадханабди.

Совет сэрэгшэдэй баатар габьяа гарган, эрэлхэг зоригтойгоор немец булимтарагшадта эсэргүүсэжэшье, дайнай эхин һаранууудта ороноймнай баруун зүгэй районууд фашис эзэмдэлгэ доро ороһон байгаа. Энээн тухай һанахадаа, Жамбал Тулаевай досоо зэбүүрхэл түрэжэ, хорото дайсантай улаан нюураараа уулзажа, үһөөгөө түргэн абаһайб гэжэ тэрэ хүлеэн ядадаг һэн. Үнэхөөрөөшье тэрэ ойро зуурахана сэрэгэй һургуули гараад, Ленинград шадар, Баруун-Хойто фронт эльгээгдэбэ.

...Фронтдо түрүүшынхеэ Жамбал далда газарта хоргодоод хэбтээ. Һэнтэ 500 метрэй зайда немецые обёоржорхибо. Яаралгүйхэн тэрэнние «трехлинейкынгээ» хараада оруулһан бэеэрээ, шабхаяа даражархиба. Түрүүшынгээл һомоор тэрэ фашистые унагааажа шадаһан байба. Тэрэл «трехлинейкээрээ» 23 дайсадые газар «үмхүүлээд» байхадань, Жамбалда снайперай буу үгэбэ.

Дайнай урда тээ агнуурида нилээд ябагдаа һэн ааб даа. Тиигээд лэ тэрэ тиимэ мэргээр буудахашье, мүр мүшхэхэшье, тагнуулдашье ябаха шадабаритай байба. Оло дахин Жамбал үхэлэй нюдэн руу сэхэ хараһан, яһан гарһаань мултарһан, хатуу шэн зоригой үльгэр жэшээ харуулһан байха юм.

1942 оной апрелиин хахад. Дайсанай пулемет манай ябаган сэрэгшэдэй тархяа үндылгэхын аргагүйгөөр буудажа, добтолгодо ороод байһан манайхиниие һаатуулба. Дзот дараха даалгабари абаһан Жамбал, мүлхиһөөр тэрэндэ дүтэлжэ, яаралгүйхэн нэгэ нэгээр пулемедсор буудагшадые хороожо, үшөө хоёр «хүхынүүдые» (снайпернуудые) унагааһан байгаа. Добтолго үргэлжэлбэ.

Хэдэн хоног үнгэрһэн хойно 1942 оной апрелиин 30-да Коммунис партиин гэшүүндэ кандидадаар абтахадаа: «Зүрхэнэйнгөө сохилжо байгаа сагта зэрлиг муухай немецүүдые хосорооxоб», — гэжэ Жамбал тангариглаба.

Ж. Тулаевта отделени даалгаба.

«1942 оной майн нэгэнэй —хоёрой үдэрнүүдтэ шэнэ хүсэнүүдые татаһан дайсан артиллериин болон миномёдой шанга буудалгаар өөһэдынхеэ далдалан хамгаалһанай, авиациин дэмжэлгэ абаһанай ашаар манайхинай зүүн хажууһаамнай 3-дахи стрелково батальониие түрижэ эхилбэ. Сэрэгшэдэй халта мэгдэн гэхэдэнь: «Гэдэргээ сухарихa зааприалта абаагүй һэмди! Байһан лэ газартаа һүүлшын хүнэй үлэтэр тулалдахабди!» —гэжэ Жамбал нүхэдөө уряалба. Тиигээд пулемедоор фашистнуудые хиргажа эхилбэ. Эсэргүүсэлтэ хүлеэгээгүй немецүүд өөһэдынгөө олон сэрэгшэд, офицернүүдые гээгээд, гэдэргээ сухариха баатай болобо. Дайшалхы Улаан Тугай орден абахадаа: «Манай һомонууд дайсаниие байлгаба. Нэгэшье алха гэдэргээ бидэ сухаряагүйбди. Дайсан зугалаа. Найман хүн байгаабди. Немецүүд арба дахин олон байгаа. Хорин долооень минии һомонууд унагаагаа, минии шадалтай сагта, зүрхэнэйм сохилжо байгаа сагта, винтовкын гартам байгаа сагта, зэрлиг дайсанай бүтэн байгаа сагта, минии һомон тэдэниие хүсэхэ!»—гэжэ Жамбал хэлэбэ.

Тэрэ үдэрһөө хойшо Жамбал: «Һомон бүхэнөө —фашистын зүрхэ руу!» —гэһэн дайшалхы гуримтай болобо.

Октябриин революциин 25 жэлэй ой — 1942 оной ноябриин долоон болотор 240 фашистые хюдаха уялга абаһан Жамбал 250 гитлерэйхидые алажа, уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ.

«Фронтһоо Тулаевай гэр хүрэтэр холо. Старая Руссаһаа Байгал хүрэтэр холо. Гэбэшье Жамбал Тулаев Эхэ оронсо хамгаална», — гэжэ элитэ совет уран зохёолшо Илья Эренбург «Россия» гэһэн фронтовой очерк соогоо бэшээ һэн.

Коммунист Жамбал Тулаев полкынгоо эгээл хүндэтэй хүн болобо. Снайпернуудые бэлдэхын тула ехэ оролдодог һэн. Богони болзор соо 33 снайперые бэлдэбэ. Тэдэнь ойро зуура —1442 фашистые хюдаа. Тэдэнэй тоодо Захааминай Дондок Будаев — 85, Зэдын Труднев — 46, Баргажанай Доржи Ухинов —197 фашистые буудажа алаа.

Нэгэ партийна суглаанай үедэ Жамбал Тулаевые подразделениин парторгоор нэгэн дуугаар һунгаба. Партиина организаци толгойлходоо, командованиин табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула сэрэгшэдэй дунда нилээд хүдэлмэри ябуулаа. Түбхын түрүүндэ Эхэ оронойнгоо түлөө байлдаануудта шэн зориг гаргаһан сэрэгшэдые партида оруулхые тэрэ оролдодог һэн. Нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно тэдэнэй подразделениин снайпернууд булта коммунистнууд болобо. Харин партийна организациинь полк соогоо эрхим[illegible] дэг байгаа.

1943 оной февралиин эхээр, Совет Армиин 25 жэлэй ойн урда тээ Ж. Тулаев нютагайхидтаа эльгээһэн бэшэг соо иигэжэ бэшээ һэн: «Фронтһоо эльгээһэн амаршалгыемни абыта! Түрэл минии колхоз, мүн хүршэ байһан колхозуудшье өөһэдынгөө зорилгонуудые жэншэдгүйгөөр дүүргэнэ гэжэ танай бэшэгүүдһээ мэдэбэб. 1942 ондо һайн ургаса абтажа, гүрэндэ тушааха түсэбүүд болзорһоо урид дүүргэгдэбэ. Танай ажалай дүнгүүд намайешье, минии нүхэдыешье баясуулжа, дайсантай бүри эрид шангаар тулалдаха зориг түрүүлнэ.

313 фашистые үгы хэбэб. Гадна 33 снайперые бэлдэбэб....

Фашис арьяатаниие бүри олоор хюлахаб гэжэ уялга үгэжэ, манай колхозингууд, хүдөөгэй интеллигенци түрэл ороноо бата хамгаалжа байһан Улаан Армида үзүүлдэг туһаламжаяа бүри арбадхаха байха гэжэ найданаб».

Улаан Армиин 25 жэлэй ойн дүтэлөөд байхада, 1943 оной февралиин 14-дэ Жамбал Тулаев Советскэ Союзай Героин нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Энээн тухай дуулаһан түрэл нютагайхидынь [illegible] дэ сугларжа, баатар хүбүүндээ иигэжэ бэшэбэ: «Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэнтэйтнай дашарамдуулан, үнэн зүрхэнһөө танииые амаршалжа, немец булимтарагшадтай тэмсэжэ байһан Танда бүри ехэ амжалтануудые хүсэнэбди. Тиихэдэнь маанад бүхы хүсөө элсүүлэн манай газар нютагые бүри түргэнөөр немец эзэмдэгшэдһээ сүлөөлхын тула Танда, танай дайшалхы нүхэдтэ туһалхабди».

Жамбал Тулаев гансашье түрэл нютагһаа бэшэ, харин бүхы орон соогоо бэшэгүүдые абадаг болоо. Илангаа Челябинскын хүдэлмэришэдтэй һайн холбоотой барисаатай һэн. Гэртээ табиһан нэгэ бэшэг соогоо: «Челябинскын хүдэлмэришэдһөө посылкэ абабаб. Намда гарай час, һайн хутага, тиигээд тусгаар намда хэгдэһэн снайперска винтовкын хараа, үшөө полотенце, мылэ, духи, одеколон, архи, печени эльгээгээ. Иигэжэ Эхэ оромнай маанад тухай һанаагаа зоболно даа.

— Һайн бэлэйт даа,—гэжэ челябинскынхидтэ баяраа хүргөөд, өөрынгөө винтовкодо тэрэ хараагаа табижа, түрүүшынгээл байлдаанда 6 немецые һүнөөгөө. Энэ минии зүгһөө челябинскынхидтэ бэлэг гээшэ», —гэжэ Жамбал бэшэбэ.

Саашадаашье Ж. Е. Тулаев амжалтатайгаар дайлалдажа, һүнөөһэн фашистнуудай тооё нэмээгээ.

Илалтын һүүлдэ Ж. Тулаев нютагаа бусаа. Тэрэнэйнгээ нютагайхидынь колхозой түрүүлэгшээр һунгаба. Колхозынгоо экономико, соёл культурые дээшэлүүлхын, залуушуулые Эсэгэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхын тула эдэбхитэйгээр оролдоо һэн.

1961 ондо Ж. Е. Тулаев наһа бараба.

Баатар габьяата снайперай дурасхаалые мүнхэлжэ, мэргэн буудалгада олон хүниие хабаадуулхын тула жэл бүри Илалтын үдэртэ Түнхэнэй ерээдүйн сэрэгшэд мэргэн буудалгаар мүрысэжэ, Ж. Е. Тулаевай нэрэмжэтэ кубогай түлөө тэмсэдэг заншалтай.

Д. РИНЧИНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ДҮРЭ БУЛЯАЛДАЛГЫН БАРИЛДААГААР РСФСР-эй ТҮРҮҮ ҺУУРИ ЭЗЭЛХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСӨӨН МҮНӨӨДЭР УЛААН-ҮДЭДЭ ЭХИЛХЭНЬ.

БҮХЭШҮҮЛЭЙ СОЛО ДУУДАЯ!

Баян ДЭЛГЭР Буряад ороноймнай үргэн нийтэ ажалшадта, нэн түрүүн спортдо дуратайшуулда удаан хүлеэгдэһэн баярта һайндэр одоошье хүрэжэ ерэбэ. Энэ үдэрые хүлеэгээгүй хүн хомор хаш. Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, абарга хүсэтэй байһаараа, гоё һайхан арга дүрөөрөө дэлхэй дээгүүр алдар сууда гараһан барилдаашадые хэн нюдөөрөө хараха, уулзажа хөөрэлдэхэ, гарыень дурасхаал болгожо, дэбтэртээ табюулха дурагүй байхаб даа.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн мүнөөдэр Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай шэнэ спортзал соо эхилхэнь. Манай республикын нииослэл — Улаан-Үдэ хотодо хоёрдохёо үнгэргэгдэжэ байһан чемпионадта Россиин Федерациин 40-өөд область хизаар болон автономито республикын 250 гаран бэрхэ барилдаашад хабаадахаар хүлеэгдэнэ.

1977 оной зун Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ түрүүшынхеэ үнгэргэгдэһэн нимэ ехэ мүрысөөндэ барилдаашаднай ехэ амжалта туйлаа һэн. Тиихэдэ Г. Манжуев О. Алексеев хоёр илажа, РСФСР-эй чемпионууд болоһон алдартай. Үшөө долоон хүбүүднай мүнгэн, бронзо медальнуудаар шагнагдаа бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо барилдаашаднай ута зам гаталаа, ехэ амжалта, илалта туйлаа. Москвада болоһон Олимпиин наадаар урда тээхи жэл — 1979 он эндэ онсо һуури эзэлнэ. Олег Алексеев — Европын чемпион, харин Борис Будаев залуушуулай дундаһаа дэлхэйн чемпион боложо, Буряад ороноо бүри холуур алдаршуулһан байгаа. Тиигэжэ эдэнэртэ уласхоорондын классай спортын мастерай үндэр нэрэ зэргэ олгогдоһон юм. Нёдондо Красноярскда болоһон РСФСР-эй чемпионадта Борис Будаев илажа гараа һэн. Барилдаашадаймнай эдэ бүхы алдар габьяае тэмдэглэжэ, нимэ ехэ мүрысөөе байгша ондо манайда үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа бшуу. Энэмнай ехэ нэрэ хүндэ, этигэл найдабари, харюусалга болоно.

Үгы, юрэдөө, хаанаһаа хэд ерээ юм гээд уншагшаднай мэдэжэ, дуулажа абахые хүлеэжэ байгаа ёһотой. Чечено-Ингушетиһээ 10 хүн ерээ. Эндэ бэрхэ барилдаашад олон. Уласхоорондын классай спортын мастер А. Уциев өөрынгөө шэгнүүртэ ямар нэгэн медальда хүртэхэ һанаатай. Бэрхэ мастернууд П. Кесов, А. Геращенко, П. Христофоров гэгшэд Краснодарай командада ороно.

Дагестанай АССР гаһар хүсэтэй хүбүүдээрээ үнинэй суурханхай. Эгээл нимэһээ түс командада аяар 20 гаран хүнэй ороһониинь гайхалтай бэшэ. 1976 ондо Монреальда болоһон Олимпиадын чемпион, спортын габьяата мастер Владимир Юмин эдэнэй дунда бии. Уласхоорондын классай спортын үшөө дүрбэн мастер айлшаар буунхай. Тэдэнэй тоохо СССР-эй чемпионууд Ш. Гереев, М. Юсупов, Европын чемпионадта гурбадахи һуури эзэлһэн А. Гульахмедов, Иранда болоһон уласхоорондын наада нда илаһан С. Карачаев ороно. Бэлигтэй залуу барилдаашад — В. Евлоев, С. Эльдаров, Г. Узурханов, ажаглахада, ехэ түсэбүүдтэй хэбэртэй. Тэдэниие хэд һоридог юм ааб гээд харахада, һонирхолтой байна: СССР-эй габьяата тренернүүд А. Алиев, И. Пиржанов, З. Абдулбеков. Дэлхэйн таба дахин чемпион, спортын габьяата мастер Али Алиев тухай хэн дуулаагүйб?

Чувашай спортивна делегаци багахан —юрэдөөл, 6 хүнһөө бүридэнэ. Тиигэбэшье ехэ зорилготой. Ушарынь, аяар гурбаниинь уласхоорондын классай, бэшэниинь спортын мастернууд. Тренер В. Н. Кочков бултыень һурган бэлдэбэ.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар орон доторхи ори ганса туршалгын һургуули мүнөө Ставрополиин хизаарта хүдэлдэг. Тренернүүд А. Дзгоев, С. Нуцалханов гэгшэдэй хүтэлбэри доро эдир барилдаашад мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ байна. Тэндэһээ 14 хүбүүд ерээ. Бултадаа залуунууд. С. Аюбов, А. Атавов, Т. Дзгоев гэгшэд дээгүүр һуури эзэлхые зэһэнхэй.

Ехэ ехэ алдар суута спортсменүүдые Эхэ орондоо түхөөһэн алмазаар баян Яхадай, хада уулата Хойто-Осетиин АССР-нүүдэй, Красноярай хизаарай түлөөлэгшэдые мартажа болохогүй. Олимпиин хоёр дахин чемпион А. Андиев, Европын чемпионууд В. Алексеев, О. Колоев, В. Паршуков (Сыктывкар). Европын чемпионадта шанда хүртэһэн В. Батня болон бусад барилдаанай хибэс дээрэ гарахаар хүлеэгдэнэ.

20 гаран барилдаашад, тусхайлбал, уласхоорондын классай спортын мастер Б. Будаев, спортын мастернууд Б. Дашинамжилов, В. Ринчинов, В. Гармаев, В. Балданов, М. Цыдыпов, В. Цэдашиев, А. Павлов, Б. Цыренгармаев, А. Матхонов, К. Балдаев, И. Бураев, М. Елбаскин, В. Вострецов, А. Лезнов, Н. Гармаев болон бусад Буряад ороной спортын нэрэ хүндые хамгаалха байна. Европын чемпион Олег Алексеевэй гараа гэмэлтэһэн дээрэһээ хабаадажа шадахагүй байһаниинь халагламаар. Манай залуу барилдаашад сооһоо Б. Дашибальжиров, В. Актинов, С. Пашинский, Ц. Иванов болон бусад хаба шадалаа туршаха юм.

Уласхоорондын категориин судьянар А. Е. Ананин (Новосибирск) — ахамад судьягаар, К. А. Косов (Абакан) ахамад секретаряар томилогдонхой.

Мүнөөдэр мүрысөөн үглөөнэй 11 часта эхилхэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

МАНАЙ эгээл эрхим бэрхэ, һайн арга дүрэтэй, мэргэжэл шадабаритай барилдаашаднай РСФСР-эй энэ чемпионадта республикынгаа спортын нэрэ хүндые хамгаалха эрхэдэ хүртэһэн байна. Энэ халаа хүндэтэйшье, харюусалгатайшье хэрэг болоно гэжэ тэдэ һайн ойлгоно. Ушар нимэһээ ехэ наадана [illegible] арга дүрэеэ харуулжа, дээгүүр һуури эзэлхын түлөө тэдэ илангаяа эршэмтэйгээр һорилго бэлэдхэл хээ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дээдэ таладань (зүүн гарһаа) — спортын мастернууд Б. Дашинамжилов («Урожай»), В. Ринчинов («Трудовые резервы»), М. Цыдыпов («Урожай»), В. Цэдашиев («Трудовые резервы»), А. Павлов («Урожай»).

Доодо таладань (зүүн гарһаа)—уласхоорондын классай спортын мастер Б. Будаев («Буревестник»), спортын мастернууд Б. Цыренгармаев («Трудовые резервы»), К. Балдаев («Труд»), М. Елбаскин («Урожай»), А. Лезнов («Трудовые резервы»).

В. ПЛУТТЫН фото.

ФУТБОЛ 1:0—

90 МИНУТЫН ДҮН

Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда ээлжээтэ уулзалга уржа үдэшэлэн болобо. Улаан-Үдын футболистнуудтай Комсомольск-на-Амуре хотын «Амур» команда ерэһэн байгаа. Айлшад мүнөөдөө өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэгдөөд байһан хоёр уулзалгаһаа гурбан очкотой, мүрысөөнэй таблицада дундуурхи һуури эзэлэнхэй, ээлжээтэ уулзалгануудаа үнгэргэхөөр Сибириин хото городуудаар айлшалжа захалба. Эдэнэр гэртээ наадахадаа, Эрхүүгэй «Звездае» 1:0 тоотойгоор шүүһэн, Благовещенскын футболистнуудтай 0:0 тоотойгоор тэнсэһээ һэн.

Улаан-Үдын футболистнууд айлшадтаа орходоо бирагүйхэн байдалтай «Локомотивай» футболистнууд нэгэ шүүгдээд, нэгэ тэнсээд, гансахан очкотой ээлжээтэ наадаяа үнгэргэхөөр талмай дээрэ гараба.

Үдэшын 6 час 30 минутаһаа бүмбэгэ нааданда оруулагдаба. Эндэ айлшадайшье, манайшье футболистнууд добтолго эмхидхэжэ ороходоо, улаан-үдынхид булюу байһанаа ха[illegible]. Наадаанай эхилһээр 10—15 минутын ябажа байхада Сергей Кокорин хоёр удаа —толгойгоороо, удаань сэхэ вратарь тээшэ эршэтэйхэнээр бүмбэгэ сохиходоо яһала шадабаритай байба. Айлшадай футболистнууд бултадаа шахуу воротагайнгаа хажууда суглараад лэ, сохигдоһон бүмбэгэ ворота руугаа табихагүй гэжэ яһала оролдоно. Тиигэжэ ябаһаар айлшадай нэгэ хамгаалгашань буруугаар наадажа, ворота руугаа 11 метрэй зайһаа ялын бүмбэгэ сохюулха болобол даа. Энээниень «Локомотивай» гол добтологшо Михаил Пастухов эршэтэйхэнээр сохижо, тоо нээбэ.

Уулзалгын хоёрдохишье хахадта Улаан-Үдын футболистнууд яһала олон добтолго хэжэ шадаа. Зүгөөр эдэнэрэй сохиһон бүмбэгэ воротагай дээгүүр, хажуу талаар ошоод лэ байха юм. Эдэ бүмбэгэнүүдые Михаил Пастухов яаралгүйхэн, онобшотойхоноор сохёо һаа, сохом лэ хоёр, гурбан бүмбэгэ айлшадай ворота руу оруулха һэн. Зүгөөр гол добтологшо аад, үшөөл мэргэжээгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй ха. Ерэн минутын туршада добтолго эмхидхэһэн улаан-үдынхид айлшадайнгаа ворота руу гансахан бүмбэгэ оруулжа, уулзалгаяа түгэсхэбэ.

Улаан-Үдын «Локомотивай» футболистнуудта ээлжээтэ уулзалгануудта амжалта хүсэе.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Үглөөнэй гимнастика». 10.05 — «Муравьишка Типа» — мультфильм. 10.15 — «Долгие дни, короткие недели...» — уран һайханай фильмын 2-дохи сери. 11.20 — Гүрэнэй Воронежскоород арадай хоорой концерт. 12.05 — Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Человек на земле»—кинопрограмма. 16.25 — «Уран гартан».

Улаан-Үдэ. 16.55 — «Бурятия—81» (буряадаар). 17.35—«Байгал» — дамжуулга. 18.05 — «Буряад уран зураашадай мастерскойдо» — РСФСР-эй уран зурааша А. Казанский. 18.45—Мультфильмнүүд. 19.15 — «Түсэбтэ табан жэлэй геройнууд». Хурамхаанай леспромхозой бригадир, Социалис Ажалай Герой В. П. Парамонов тухай дамжуулга.

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 20.00 — И. Дунаевскиин хүгжэм. 20.05 — «Хүн ба хуули». 20.35 — «Бетховен». Страницы жизни» — уран һайханай фильм. ЦТ-гэй экран дээрэ түрүүшынхиеэ харуулагдаха. 22.00 — «Время». 22.35 — «Радуга» арадай уран бэлигтэнэй IV уласхоорондын фестивалиие угтуулан зорюулагдаһан концерт. 00.05 — Футболоор СССР-эй чемпионат. ЦСКА—«Торпедо» (М). Забһарта—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Ород хэлэн». 13.30 — «Хүрүргэдэ табигдаһан доноор асуудал» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.50 — «Совет уран зурагай искусство. «В. А. Фаворскиин мастерской соо». 14.50 — «Мэдэ, шадал». 15.35 — «Скажи мне свое имя» — уран һайханай фильм.

Орбита. 16.55 — И. А. Гончаров. «Зохёохы ажалай хуудаһанууд». 17.40 — Спортын класс. 18.20 — «Эрдэм наукын ажабайдал». 18.50 — Москва городой. Пионернүүдэй ордоной В. С. Локтевай нэрэмжэтэ дуу, хатарай ансамблиин концерт. 19.15 — «Ороной тарялан дэлэн». Брянска областиин колхозуудай хабарай тарилгын хүдэлмэри тухай.

Улаан-Үдэ. 19.45 — «Абба Зейдер наадаха» — фильм-концерт.

Орбита. 20.00 — «Кинонууд аяншалагшадай клуб» 21.00— «Амгалан нойрсогты багашуул!». «Лавандушкаа» — мультфильм. 21.15 — «Миллион за улыбку» — баримтата фильм. 21.45 — Дээдогоор Европын чемпионат. Венгриһээ дамжуулга. 22.00— «Время».

Редакторай орлогшо Н. Р-Д. ОЧИРОВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, перевод — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. Н-00482. Заказ № 112. Индекс 50101.